6/256
Iunie 2024
Anul XXII

Cafeneaua literară

1 iunie, Ziua Copilului 2024

Festivalul internațional de literatură

filstreet

LITERATURA ÎN STRADĂ

Ediția a II-a 24-26 mai 2024 Pitești

Vineri, 24 mai, a fost ziua dedicată poeziei. Recitalul poetic a avut loc în grădina imensă de la Băbana (alături de Pitești) a lui Călin Vlasie, cel care prin editura sa, ROCART, a inițiat FILSTREET 2024.

S-a recitat poezie pe mai multe voci, de poeți mai mult ori mai puțin lirici, alternativ și continuu, în grădina cu trei nuferi albi, cu tufe de iasomie și lămâiță, cu un cor de broaște și un greiere rătăcit, care nu știa când trebuie să îi vină rândul, așa că el ne-a (în)cântat tot timpul... În cele din urmă, noaptea ne-a întunecat paginile și a trebuit să dăm buzna în bucatele alese (și preparate) cu grijă de Bebe Ivan, „primarele” Băbanei.

Sâmbătă, 25 mai, a fost ziua unei ample lecturi de poezie, dimineața și după amiaza, pe Strada Mare, în fața Bibliotecii Județene Argeș și a Primăriei Pitești. Un recital muzical al foarte talentaților elevi de la Liceul de Arte „Dinu Lipatti” și al Orchestrei Filarmonicii Pitești au întregit spectacolul poetic. Și, în fine, așteptatele Premii FILSTREET. Premiile au fost înmânate chiar de către primarul Piteștiului Cristian Gentea.

Duminică, 26 mai, la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” din Pitești a avut loc dezbaterea „Impactul Inteligenței Artificiale asupra literaturii”, moderată de Ion Bogdan Lefter, Călin Vlasie și Alexandru Cistelecan.

FILSTREET 2024 a fost organizat, excelent, de Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești și Editura ROCART.

AU PARTICIPAT LA FILSTREET

Români : Nora Iuga, Magda Cârneci, Florin Iaru, Elena Ștefoi, Ion Bogdan Lefter, Ioan Es Pop, Simona Popescu (București), Al. Cistelecan (Tg. Mureș), Matei Vişniec (Franța - Paris), Romulus Bucur (Brașov), Traian Ștef (Oradea), Robert Șerban (Timișoara), Andrei Novac, Liviu Mățăoanu, Lorena Purnichi (București), Angela Baciu (Galați), Marcel Vișa (Alba), Mihai Marian (Buzău), Hristina Doroftei (Tg. Mureș), Mihok Tamas (Oradea), Artema Burn (Râmnicu Vâlcea) și din Pitești: Mircea Bârsilă, Virgil Diaconu, Marian Barbu, Magda Grigore, Florentin Sorescu.

Străini: Fiona Sampson (Anglia), Christian W. Schenk (Germania), Grigore Chiper (R. Moldova)

JURIUL FILSTREET 2024 a fost format din criticii literari: Ion Bogdan Lefter - președinte, Irina Petraș, Alexandru Cistelecan, Gabriela Georghișor, Dan Gulea și poetul Călin Vlasie

PREMIILE FILSTREET

PREMIILE FILSTREET poartă numele unor personalități argeșene care s-au născut în județul Argeș și/sau care într-o anumită perioadă a vieții au trăit în Pitești sau în localități ale județului Argeș și sunt acordate o singură dată aceluiași autor premiat. Nu există limită de vârstă. Prezența scriitorilor premiați a fost obligatorie.

FILSTREET la Băbana, în grădina lui Călin Vlasie (2024)

1. **Premiul național „ION BARBU" pentru poezie, opera omnia** - ELENA ȘTEFOI

2. **Premiul Național „URMUZ" pentru proză/dramaturgie, opera omnia -** MATEI VIȘNIEC

3**. Premiul literar pentru debut** decernat unui scriitor aflat la prima carte, poezie/proză, volum apărut în anul editorial precedent ediției festivalului. S-au decernat 3 premii la debut pentru:

1. **poezie** – VASILE GRIBINCEA, pentru volumul *Coerența labirintică. Volum Alternativ/ Continuu* (Editura Cartier);

2. **proză** – OANA PALER pentru romanul *Stadii*, Editura Rocart

3. **eseu, critică și istorie literară**:

- ANDREEA POP pentru volumul *Geografiile lui Alexandru Vlad*, Casa Cărții de Știință

- SORIN IAGĂRU-DINA pentru volumul *Oglinda când ți-ar arăta... Discursul critic a șase scriitori români postbelici*, (Editura Muzeul Literaturii Române)

4. **Premiul internațional „Radu Gabriel Pârvu" pentru promovarea și traducerea literaturii românești în străinătate**

- CHRISTIAN W. SCHENK, pentru promovarea și traducerea poeziei românești în Germania

5. **Premiul special de literatură FILSTREET decernat de Primăria Pitești -** NORA IUGA

6. **Premiul special de literatură FILSTREET decernat de Editura ROCART -** FLORIN IARU

Vasile Gribincea

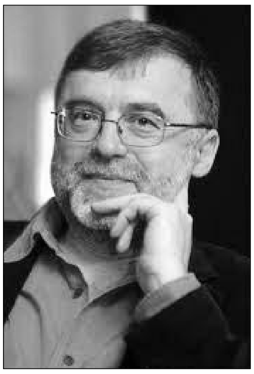
Sorin Iagăru Dina

Elena Ștefoi

Matei Vișniec

Andreea Pop

Christian W. Schenk

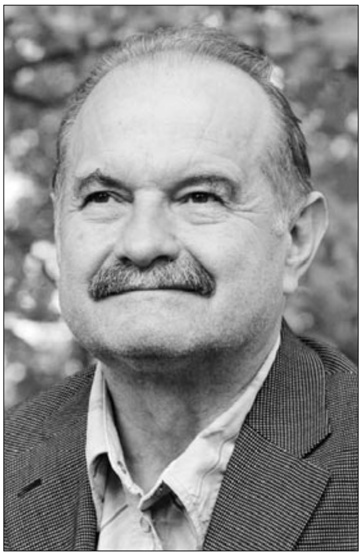

Florin Iaru

Ion SIMUȚ

Posteritatea lui Nicolae Manolescu

La sfârșitul lunii martie 2024 a încetat din viață Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România din 2005 și director al revistei „România literară" din 1990. „Când dispare un om care a dominat o epocă, șocul pierderii este amplificat de senzația că odată cu el se sfârșește și epoca pe care a dominat-o" – nota Ana Blandiana. Critica literară a mai pierdut recent pe Alex Ștefănescu și Dan Cristea, ambii din conducerea revistei „Luceafărul de dimineață". Cu doi ani în urmă a dispărut și Eugen Simion, președinte al Academiei Române într-un lung interval postdecembrist (1998-2006) și președinte al secției de filologie și literatură, în cadrul căreia a fost promotorul unei necesare înnoiri, facilitând primenirea secției și primirea celor mai importante personalități din domeniu, inclusiv a lui Nicolae Manolescu. E clar că fără acești protagoniști, cu toții apărători ai criteriului estetic, configurația vieții literare se schimbă considerabil.

Nu am nici eu nicio îndoială, cum nu au cei mai mulți dintre cei care au deplâns dispariția criticului, că Nicolae Manolescu a îndeplinit rolul cel mai important în stabilirea ierarhiei de valori din 1962, de când a debutat și până azi. Tot atunci, în anii 1960, începuseră să se afirme Eugen Simion,

Matei Călinescu și Lucian Raicu, deschizători de drum, iar după ei și ceilalți critici ai generației ’60, întâi în revistele din București, apoi și în revistele din țară, apărute după 1965. Așa se face că s-au alăturat promotorilor centrali personalități care și-au consolidat rangul, autoritatea și notorietatea în provincie, dar în perfectă consonanță cu emanciparea modernistă a literaturii, inițiată la centru: Ion Pop la Cluj, Gheorghe Grigurcu la Oradea, Cornel Ungureanu și Livius Ciocârlie la Timișoara, Al. Călinescu la Iași, Eugen Negrici la Craiova, Mircea Tomuș la Sibiu – ca să amintesc numai cele mai importante nume de critici din generația ’60 care s-au alăturat sensului schimbării promovat și impus de Nicolae Manolescu. După aceștia, vin criticii generațiilor ’70 și ’80, înregimentați aceluiași purtător de stindard. De această deschidere de drum au beneficiat și criticii generațiilor anterioare: Cornel Regman, I. Negoițescu, Mircea Zaciu și alții, care au făcut front comun în direcția neomodernismului și a emancipării literaturii române.

Prin aceste sumare precizări nu vreau să diminuez cu nimic rolul determinant al lui Nicolae Manolescu, ci vreau să subliniez forța de convingere, capacitatea lui extraordinară de coagulare a unei direcții, decisivă nu doar în critica noastră literară, ci și în întreaga literatură română postbelică.

Cu Nicolae Manolescu nu dispar valorile, criteriile și principiile pe care le-a susținut. Ele rezistă într-un patrimoniu ideal, dar sunt perpetuate și prin supraviețuirea vechilor solidarități. Din vechea gardă mai sunt azi pe baricade Ion Pop, Gheorghe Grigurcu, Cornel Ungureanu – ca să-i amintesc numai pe criticii șaizeciști activi în cronica literară. Șaptezeciștii au cam abandonat scena. Rolul de ultimi apărători ai criteriului estetic revine acum optzeciștilor. Așa încât misiunea promotorului Nicolae Manolescu are continuatori, viața literară nu s-a prăbușit cu totul, cum crede Mircea Mihăieș în revista „Orizont” nr. 3 din martie 2024: el susține că odată cu moartea lui Nicolae Manolescu stăvilarul (unicul stăvilar!) s-a rupt și catastrofa s-a dezlănțuit, literatura română e praf și pulbere. Iarăși trebuie să precizez pentru analfabeții practicanți de răstălmăciri, de a căror contribuție nu am dus lipsă. Nu vreau să diminuez cu nimic meritele lui Nicolae Manolescu și nu vreau să spun că dispariția lui nu e o mare tristețe. Vreau să spun că meritele sale de constructor sunt cu atât mai mari cu cât direcția estetică va rezista și în imediata sa postumitate, va avea în continuare apărători și susținători. Construcția sa e durabilă. Viziunea sa asupra istoriei literaturii române va fi un reper și pentru generațiile viitoare, un termen de raportare pentru multă vreme de aici înainte.

Că va fi contrazis în detalii sau chiar în viziunea de ansamblu nu va fi o catastrofă. Principiile criticii lui Maiorescu, Lovinescu, Călinescu, Manolescu rămân valabile, dar valorizările și interpretările vor fi întotdeauna, în mod firesc, discutabile, vor fi supuse periodic revizuirilor. Cu opțiunile și opiniile lui Nicolae Manolescu se poate dialoga. Nu e necesar să le absolutizăm și să le transformăm în dogme pentru a ne arăta prozelitismul.

Mai bântuie o stafie în imaginația conservatorilor: critica noului val. Nicolae Manolescu însuși a fost alarmat de sensul schimbării. Sunt chiar așa un pericol criticii din noile generații? Cei care optează pentru critică științifică academică, în formula globalistă (glosând despre literatura română ca literatură a lumii) sau în formula distant reading (folosind grafice și statistici) fac un alt fel de critică literară decât cea „tradițională”. Nu putem face toți impresionism și foiletonism. Proliferarea subiectivismelor relativizează sau chiar subminează criteriul estetic mai mult decât tendințele spre obiectivare. E bine că alții gândesc și analizează altfel literatura. Nicolae Manolescu era de acord că nu există o singură istorie literară, dar nu accepta că există mai multe formule de critică literară, privilegiind în absolut critica estetică. Pluralismul metodologic e condiția elementară a libertății de gândire și de interpretare atât pentru istoria literară cât și pentru critica literară.

Noua nouă critică se constituie pașnic alături de critica estetică, fără a o exclude sau fără a o anula, chiar dacă unii dintre noii practicanți cred că modul cum scriu și cum gândesc ei e singurul legitim. Structuralismul, psihocritica, stilistica, mitocritica de altădată nu au putut înlătura definitiv critica estetică. Nici noile formule nu o vor face. Așa încât moștenirea lui Nicolae Manolescu e în pericol numai pentru cine nu crede în ea.

Adulatorilor le-a dispărut protectorul și cred că a venit sfârșitul lumii. Omul a dispărut, dar lasă în urmă o operă, care va fi citită de acum încolo atât cât vor fi citite și operele lui Maiorescu, Lovinescu sau Călinescu.

Un veac de mediocritate *Literatura română supt Nicolae Manolescu* *

În urmă cu aproape o jumătate de veac, oficianții comuniști ai literaturii române au socotit nimerit să lase un tânăr critic literar de nădejde să conducă un cenaclu al studențimii bucureștene, recalcitrantă și în pericol să prizeze mode și modele occidentale decadente. Conducerea cenaclului fusese refuzată anterior de Eugen Simion. Și acceptată cu oarece îndoieli de Nicolae Manolescu, un virtuoz al limbii de lemn a regimului comunist, după cum stă mărturie cu prisosință presa literară a vremii. Astfel s-a născut *Cenaclul de luni* și s-a conceput, deloc imaculat, Generația '80.

După aproape o jumătate de veac, cele două entități, ambele expirate, reprezintă cel mai mare dușman al viitorului literaturii române. De cincizeci de ani, Generația '80, compusă din puține voci autentice și mult mărunțiș cu ifose, a pus mâna pe orice formă de putere instituțională în România literelor,

folosind-o strict în interes propriu şi împotriva oricărei disidenţe. Singurul talent al lui Nicolae Manolescu, un produs de sorginte comunistă al criticii literare, a fost să impună o sinistră „paradigmă a vasalităţii” în literatura română. Această paradigmă a vasalităţii judecă valoarea în funcţie de apropierea creatorului de liderul maxim. Programatic, de-altminteri, Nicolae Manolescu a transformat Uniunea Scriitorilor din România într-o instituţie de canonizări, conform susţinerii că „un canon se impune, nu se discută” şi, tot programatic, dumnealui a construit o generaţie de criticuleţi şi criticaştri literari care consideră că opera este inferioară ontologic criticii acesteia. Dar vremurile discuţiilor teoretice au trecut de multă vreme şi nici nu merită purtate cu Martorii lui Manolescu, o sectă de snobi spălaţi pe creier. Înconjurându-se de vasali care, la rândul lor, s-au înconjurat de vasali de mâna a doua şi tot aşa, până la mâna a paisprezecea, liderul a pierdut definitiv şi irevocabil orice legătură cu fenomenul literar. În faţa obştescului sfârşit, pe care i-l dorim cât mai îndepărtat, cocoţat în vârful unei construcţii în ruine, ştab absolut al unei literaturi de brelocuri şi abţibilduri, nu-i rămâne decât să contemple spectacolul dezolant al războiului pentru succesiune care îi va urma între turmele de vasali ale foştilor vasali.

Doar paradigma vasalităţii îi va supravieţui lui Nicolae Manolescu, întrupată în primul rând în Generaţia '80. Generaţie care ar fi putut avea un lider autentic şi capabil de o nouă revoluţie în literatura română, dar l-a ratat. Atât pe el, cât şi revoluţia. Din motivul foarte simplu că Traian T Coşovei n-a avut fire de vasal şi personalitate de lingău, aşadar a fost dat afară fără milă de la curţile imperiale pe bani publici republicani ale lui Nicolae Manolescu. Generaţia '80 s-a îmburghezit de mult şi sunt prea multe interese de apărat, toate pe mulţi bani, ca să mai existe vreo şansă pentru literatură. Prea mulţi diplomaţi, politicieni, lideri de opinie, ofiţeri acoperiţi şi descoperiţi, şefi de instituţii, de programe, de burse, de sinecure, de loazir, de etc. Aşadar, paradigma vasalităţii îi va supravieţui lui Nicolae Manolescu, cu atât mai mult cu cât, înscrisă în genele Generaţiei '80, ea s-a transferat şi înspre generaţii mai tinere, convinse că acesta e modelul. Nici recunoaşterea nu poate funcţiona decât între maeştrii şi ucenicii aceleiaşi înţelegeri.

Nicolae Manolescu şi ciracii săi au reuşit, astfel, să transforme literatura română într-un fenomen periferic, nebăgat în seamă în marile jocuri de putere la nivel international. Orgoliul lui Nero este alimentat, din când în când, cu iluzia unui Nobel, iluzie plătită cu multe milioane de Euro din bani publici. Paradigma vasalităţii, singura care lor le este familiară, a dispărut de multă vreme, după cum lumea pe care au cunoscut-o ei e de multă vreme scrum şi cenuşă. Literatura a devenit atât de democratică încât pretenţiile totalitare stârnesc doar zâmbete îngăduitoare. Jumătate din literatura română se produce şi se propune în afara graniţelor geografice ale României şi nu mai are cine să o inventarieze. Ideologiile în care se înrolează scriitorii doritori de succes şi recompensă socială s-au schimbat şi ele radical într-o jumătate de veac. Peisajul generalizat este acela al unei serii nesfârşite de secte literare care se luptă între ele pe nişte glorii iluzorii şi pe ceva bani de la buget. Iar patriarhul tună şi fulgeră împotriva apostaţilor care au întinat nobilele idealuri ale literaturii române contemporane despre care, oricum, nu mai ştie nimic.

Paradigma vasalităţii se va nărui cu necesitate în literatura română. Dar efectele ei vor mai dura încă o jumătate de veac. Generaţii întregi de şcolari au fost spălate pe creier. Aceia, extrem de puţini dintre ei, care mai sunt interesaţi de literatură în accepţiunea clasică a termenului, nici măcar nu înţeleg că literatura pe care o învaţă ei la şcoală e un compromis. Că ceea ce le oferă Sistemul drept literatură e doar o manipulare. Că scriitorii pe care îi învaţă ei la şcoală intră şi ies din manuale în funcţie de cât de tare îl iubesc pe Nicolae Manolescu şi în ce loc anume. Că totul e un castel de cărţi de joc care se va nărui.

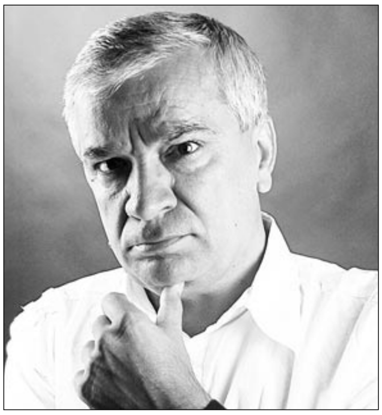
Nu există în nicio tagmă mai mulţi dobitoci solemni decât în literatura română – e înduioşător să-i vezi cum se înfoiază şi pozează pentru statui fictive. Şi e penibil să-i vezi înghesuindu-se la pupat poala popii la spartul târgului. Veacul de mediocritate la care a condamnat Nicolae Manolescu literatura română vă trece şi el. Paradigma literară s-a schimbat atât de radical în ultimii cincizeci de ani încât e şi imposibil să-şi imagineze cineva cum va arăta aceasta peste alţi cincizeci de ani.

Dar ştiu sigur şi semnez pentru asta, că e nevoie de iconoclasm, violenţă, revoltă, negare şi extremism ca să mai existe vreo limbă şi literatură română peste încă cinci decenii! Doar războiul total împotriva posterităţii lui Nicolae Manolescu poate revitaliza literatura română! Restul sunt poveşti la fel de utile viitorului literaturii române ca şi apa sfinţită. În paradigma apei sfinţite şi trăind marea masă a scriitorimii române care nu pricepe că statuile se fac doar cu unelte cu care se poate şi ucide.

Adrian SUCIU

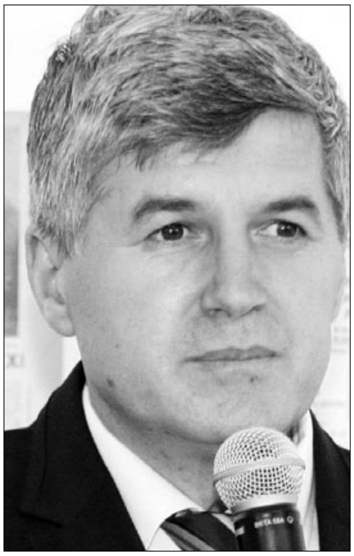
*Articolul a fost scris cu mai bine de un an de zile înainte de moartea lui Nicolae Manolescu. După moartea acestuia, nu retractez nici măcar o virgulă.

Mihail Soare – premiu pentru poezie

La **Concursul Naţional de Poezie „Radu Cârneci”**, ediţia a VII-a, 2024, Marele Premiu „Radu Cârneci” i-a fost atribuit poetului **Mihail Soare**, din Piteşti. Desfăşurat în perioada 1 martie-15 aprilie Concursul s-a bucurat de participarea a peste 170 autori. Din juriului condus de criticul Aureliu Goci, au făcut parte scriitorii Victoria Milescu, Paula Romanescu, Lucian Gruia, Gabriela Banu, Vilia Banţa, Eugenia Duţă, secretar, revista *Arena literară* şi *Asociaţia Difuzorilor şi Editorilor Patronat al cărţii.*

Generația '60 - generația socialismului (ep. 34)

Au existat poeți din generația '60 care, sătui de indicații, au trecut la proză. Pentru proză îți cerea timp, o broșură de versuri era ușor de parcurs. Este și cazul lui Leonida Neamțu care, aflat, la un moment dat, umăr la umăr cu Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Gheorghe Tomozei, ajunge să scrie romane polițiste. La început, cu eroi comuniști, apoi, treptat-treptat, cu romane adecvate. Oricum, cea mai importantă carte a sa, pe care am avut șansa de a o citi în liceu, rămâne „Legenda cavalerilor absenţi", o carte cvasibiografică, în care personajul principal e Anatol E. Baconski. Și cine vrea să știe cine a fost, la tinerețe, A.E.B., trebuie să citească acest volum. Alte personaje sunt ascunse sub pseudonime, dar lumea clujeană le știe, iar aici nu e loc pentru detectivistică, fiecare acest preambul făcând parte, fragmentar, din prefața la cartea aproape gata despre Generația '60 – generația socialismului.

Leonida Neamțu, de la statul polițienesc la romanul polițist

Dintre poeţii cuprinşi în antologia „Sub semnul revoluţiei", Leonida Neamţu avea C.-V.-ul cel mai subţire. S-a născut la 26 august 1934, la Soroca. Urmează școala primară la Vișeu, iar liceul la Sighet (1945-1949). Se pare că ar fi frecventat și doi ani la Facultatea de Filologie, secția limba rusă, la Cluj, unde fusese angajat la „Almanahul literar" („Steaua" lui A.E. Baconski.) Cert este că a debutat în „Almanahul literar", în numărul 2/1953 (nu 1955, cum îl dă un dicţionar), cu poezia „Un picur de lumină".

Deja, în 1954, în „Steaua", George Munteanu, în articolul „Creația scriitorilor ardeleni în gloriosul deceniu" (el, venit de la Soroca), Leonida Neamţu e văzut ca „o promisiune certă pentru viitor". Şi a devenit. În „Contemporanul", nr.6/1955, Veronica Porumbacu, în articolul „Un fel de a defăima", îl laudă pe Neamţu pentru ciclurile sale dedicate oțelarilor și minerilor. Peste un an, în 1956 (avea 22 de ani), la 21 martie, „Scînteia tineretului", în articolul „Deschiderea celei de-a doua consfătuiri pe ţară a tinerilor scriitori", printre poeţii remarcaţi vremurilor noi îl prenumeră și pe Leonida Neamţu. Stimulat, în „Steaua" nr.4/1956, poetul publică poezia ardentă „Lenin", fapt ce determină „Viaţa Romînească" să-l pună, la rubrica sa „Cei mai tineri poeţi", alături de Nicolae Labiș, Nicolae Stoian, Gheorghe Tomozei și Florin Mugur. Un debut fulminant, „Steaua" publicându-i un grupaj de versuri – „Un bătrîn coboară din munţi", „Elegie", „Un vis", „Zbuciumul". Lui Leonida Neamţu îi revine sarcina de a scrie un necrolog (în „Steaua" nr.1/1957) la moartea lui Labiș.

La revista la care lucra, probabil va fi făcând, vrând-nevrând, o vizită minerilor (nu se putea fără a le cânta menirea), publicând (în „Steaua" nr.8/1957) grupajul: „Munca minerului", „Coborînd prin suitor", „Întunericul minei", „Mîinile", „De departe vine filonul de aur", „Aurul, metal blestemat", „O inimă" și „Vechea galerie". În 1958 e invitat să publice în „Scînteia tineretului" (4 ianuarie), pentru ca în septembrie acel an să dea lovitura cu poezia „Cîntecele revoluției". Firește, nu înșirăm toate versurile din „Steaua" la care lucra și-și făcea norma de versuri proletcultiste.

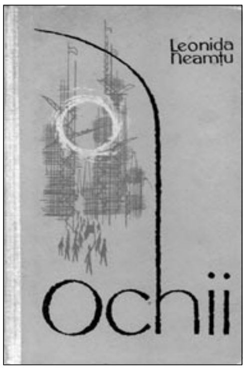
Leonida Neamţu îl convinge pe Mihai Gafița, prin versurile sale, să-l includă în antologia „30 de tineri poeţi", din august 1959. Se începe cu „Cîntecele revoluţiei", din care cităm în întregime (cine știe, ne întoarcem la comunism, cartea e o raritate): „E Octombrie. În vin în minte cîntecele revoluției./ *Varşovianca, Steagul roşu, Locotomotiva noastră*.../ refrenele noastre obsedante, din nou și din nou/Îmi clocotesc în suflet, revenind ca un ecou."// E ciudat cum aceste imnuri solemne/ Îți învie în minte tablouri pe care nu le-ai văzut niciodată aievea./Ele rămîn mereu ca marmora de curate/Și-apropiate de tine ca însuși sîngele tău.// În marea-ncleștare, atunci, cine mereu le cînta?/Glasuri unde pe veci ai închis dureri și iubiri,/Chipurile și cuvintele cele mai dragi!/ Ah, locomotiva noastră prin vreme cum zboară,/Cea roșie și de neoprit, cea legendară!/În suflet clocotesc refrene vechi și slăvite,/E octombrie. Îmi vin în minte cîntecele revoluției". E mediocră, lozincardă, ideală pentru cerberii comuniști, care nu se pricepeau la poezie, ci doar la critica militantă. Urmează „Luminile comunei": „Ele vin dintr-un Octombrie care e al inimilor noastre/ Durîndu-și în nemurirea legendelor drum./Și raza lor, cu trei sute de mii de kilometri pe secundă,/Trece hotarele Galaxiei acum!..." Comunism la viteza luminii! Și asta pentru că urmează o altă poezea: „Peste o clipă gărzile roșii pornesc la drum.../Se apropie ora de sînge și foc./Pe unde-or fi cei doispezece ai lui Blok" (Blok, desigur, poet sovietic). Ar mai fi „Drumul brigadierilor" și „Studiu", Neamţu beneficiind de cinci poezii, nu de patru, ca Nichita. Dar nu vreau să lungesc această prezentare, fiindcă vin... cărțile și alte colaborări.

E luat în seamă de „Scînteia tineretului", care îi publică un grupaj. „Scînteia tineretului" consacra pe cei tineri. Urmează poeziile din „Steaua" și „Gazeta literară". La 22 decembrie 1960, Matei Călinescu face o prezentare elogioasă lui Leonida Neamţu. La 26-27 decembrie 1960 are loc a III-a consfătuire a Scriitorilor tineri, despre care am mai scris. Dar

se întâmplă ceva ciudat. Mihai Beniuc îi laudă pe Leonida Neamţu şi pe Florin Mihai Petrescu, în capitolul despre „Poezia şi mesajul revoluţionar”, dar sunt criticaţi, pentru „apolitism şi evazionism”, Nichita Stănescu, Ilie Constantin şi Cezar Baltag. Culmea, Mihai Beniuc, în raportul său, avea dreptate. În „Scînteia” nr. 20/1961, Gh. Ştefănescu, scriind despre „Poeţi tineri”, salută reuşitele lui Neamţu pe „tărîmul realismului socialist”.

Se întâmplase ceva. Leonida Neamţu a publicat volumul de versuri „Cîntecul constalaţiei”, cu o prefaţă de tânărul confrate Dumitru Micu. Leonida Neamţu nu era un nume nou. Tânărul poet, arată Dumitru Micu, „se caută în continuare, dar se caută la un stadiu evoluat al dezvolătii sale”. „Poeziile sale sale se diferenţiază în totalitatea lor de producţia altor poeţi”. În fine, „în diversitatea lor tematică şi ritmică, poeziile lui Leonida Neamţu exprimă, în ultimă analiză, o aspiraţie emoţionantă spre tot ce e mai înălţător, spre mai sus”. Drept concluzie, zice Micu, atent la a folosi clişee proletculiste: „Un fapt e mai presus de îndoială: talentat, condus de năzuinţa de

a-şi dărui talentul luptei pentru edificarea noii societăţi, Leonida Neamţu s-a impus ca una din nădejdile liricii noastre tinere”.

Dar să vedem cum, prefaţa e generoasă, de susţinere. Şi zice Neamţu: „Cum e ciocîrlia a înălţimilor proaspete/Şi pescăruşul al largului mării şi al furtunii,/Cum e rădăcina a gliei adînci/Întreaga mea forţă aparţine Comunei,/Inima mea aparţine Comunei!” Am mai spus, Comuna e Comuna de aur, Comunismul. Abracadabrante, urmează, în „Drumul brigadierului”, versurile: „Am dormit lîngă drumul brigadierilor cu obrazul de iarbă/Şi toată noaptea am auzit numai cîntece, numai cîntece”. Să dormi, să auzi cântece de brigadier” Oamenii ăştia nu se odihneau niciodată?! Munceau ziua toată, cântau noaptea...

Mai departe îl cântă pe Vladimir Maiacovski, poet oficial la sovietici („Din Ţara Comunei lui ne vorbeşte!/Ce să-i răspundem poetului? Un singur răspuns:/Din marş ne-am desfăşurat, Vladimir Maiacovski”) Tot volumul e proletcultist, ciudat că nu a avut cronici destule („Tăceţi pietre! Linişte pentru eroii Griviţei). Urmează ciclul despre mineri („Din adîncul fără aripi şi vînt/Munca minerului vine spre mine,/Munca minerului vine spre tine/Mare şi simplă, fără cuvînt”). Şi tot vin mineri, topitori, constructori, oameni ce muncesc la 1500 de grade („Metalul cu incandescenţă solară,/Aici/Te poţi gîndi la comunism”.

Dar cel mai jalnic ciclu e „Luminile comunei”. Nu insist. Într-o poezie („Se spune că va veni Lenin”), „Se spune că va veni Linin! Se auzea/Departe, în linia-ntîia/ Şi o lumină pe feţele supte suia./Începea bătălia!//Şi cădea duşmanul în veci blestemat/Înapoind pământului ce i-a luat”. Aberant. În fine, „peste o clipă gărzile roţii pornesc”, dar ajungem la poezia „Lenin”. Oare cum şi-l închipuia Neamţu?

„Mişcări nervoase, iuţi – orice cuvînt/Mîngîietor, şi aspru şi fierbinte.../ Şi gestul peste toate dominînd –/ Cu mîna dreaptă: înainte!// În pragul uşii zîmbitor: <<Intraţi/ Şi fiţi precum acasă, vă ascult...>>/ Tăcut între răniţi, între soldaţi,/ Sau la un pas de-al luptelor tumult.// Cu harta-n mîini, desfăşurată-n vînt,/ Cu planul bătăliei clar în minte,/ Şi gestul peste toate dominînd –/ Cu mîna dreaptă-ntinsă: înainte!// Imaginea-i aşa o ştim... Mereu/ Se va transmite-aşa prin generaţii,/ Ca veşnicia soarelui prin spaţii: // Mişcări nervoase, iuţi, orice cuvînt// Mîngîietor, şi aspru şi fierbinte.../ Şi gestul peste toate dominînd - /Cu mîna dreaptă-ntinsă: înainte!” Urmează alte pagini proletcultste – „Steagul Comunei se-ndreaptă spe stele”, „De unde a venit libertatea” (de la „matrozii Aurorei”, normal) etc., până ajungem la ciclul „Cîntecul constelaţiei”. Nu mai citez din acest ciclu, de silă.

Îl laudă şi Leonard Gavriliu, în „Tribuna”, îndrăznind să polemizeze cu Matei Călinescu, acesta din urmă văzând un mai mare poet în Cezar Baltag decât în Leonida Neamţu (şi avea dreptate). Dar verdictul este pus de Paul Georgescu, la 2 martie 1961, în „Gazeta Literară”. La început pare critic cu Leonida Neamţu, după care trage concluziile: „Cred că nu se poate vorbi de Leonida Neamţu ca de un <<şef de şcoală>> pentru motiv că el însuşi e încă neformat şi am impresia că nu-şi cunoaşte încă natura talentului său (...) Poezia de notaţie, de impresie este posibilă doar atunci când poetul reuşeşte (şi Leonida Neamţu reuşeşte) să *depăşească* notaţia, să degajeze semnificaţiile majore, să subsumeze notaţiile unui ansamblu care cristalizează o idee. O idee Comunistă (....) Leonida Neamţu se va putea realiza pe deplin *cîntînd* cu tonul său propriu cotidianul socialist, oamenii şi faptele şi semnificaţiile”.

Cartea de debut a lui Leonida Neamţu e comentată şi mai târziu. În „Contemporanul” (nr.12/1961), George Munteanu îl laudă pentru „refuzul subiectivităţii considerată în ea însăşi, al exihibării trăilor ce ţin nemijlocit de propria lume lăuntrică. În „Iaşul literar”, Eugen Simion scrie despre „Sensibilitatea artistică. Pe marginea a două debuturi”. Despre Cezar Baltag şi Leonida Neamţu. E lăudat Baltag, spre iritarea lui Dan Deşliu. În fine, Ion Oarcăşu îl laudă, în „Tribuna” (noiembrie 1961), pe Neamţu. Va fi lăudat şi de Ion Rahoveanu, în „Scînteia” (la 24 aprilie 1962), dar şi de Mihai Beniuc, într-un interviu („Luceafărul”, 1 mai 1962).

Dar la 8 februarie 1962, Leonida Neamţu publică prima sa proză, o schiţă, în „Luceafărul”, „Mîinile omului”. Nimeni nu a bănuit atunci, probabil nici autorul, că o va vira, definitiv, către proză. Deocamdată era unul dintre importanţii poeţi ai generaţiei □60, alături de Nichita Stănescu, Cezar Baltag ori Gheorghe Tomozei, Florin Mugur şi Ilie Constantin.

În 1964, Leonida Neamţu publică volumul de versuri „Ochii”. Cartea e spălăţică, autorul despărţindu-se de motivele proletcultiste. Că mai apar Gagarin (totuşi, un erou), un „Lenin deportat”, un colectivist, revoluţia din octombrie 1917 (în fapt, noiembrie), un oţelar sau un vers precum: „spre comunism, spre cosmos, a fost deschisă poarta”, volumul „Ochii” nu se compară cu „Cîntecul constelaţiei”. Drept pentru care nu primeşte nicio laudă de partid şi de stat. Îl înţelegem că a ales proza. Talent avea, cu „Toporul de argint”. Apăreau eroi comunişti, dar aceştia vor dispărea cu timpul. Prozatorul chiar a fost unul bun, comparabil cu Tecuceanu, Zincă şi Ojog-Braşoveanu.

Se va stinge la 25 octombrie 1992. Va apuca să publice, în 1990, în libertate, alte două cărţi... Dar nu-l căutaţi în istoriile şi criticile literare din ultimele decenii. Nu apare. Critica literară nu e interesată de proza poliţistă şi de aventuri. Iar ca poet şaizecist, Neamţu a fost uitat de la „Cîntecul constelaţiei”...

Jean DUMITRAŞCU

GABRIELA PACHIA SAU „SPECTACOLUL SEMANTIC”

Cu o impunătoare fişă biobibliografică, **Gabriela Pachia**, în dublă ipostază, ca poetă şi traducătoare (anglistică), mereu dezinvolt-inventivă, împăcând fundalul mito-poetic cu substratul ludic, desfăşoară imprevizibil, cu un imaginar dezlănţuit, un veritabil spectacol semantic. Ea debuta în 1989, cu un grupaj liric, în revista *Orizont* şi, editorial, abia în 2007, sub acolada unei metafore încăpătoare şi revelatoare. Dacă *Prizonier în fier* / *A Shackled Prisonnière* vestea – confesiv – o posibilă „încarcerare” (impunând o viziune), încercând desprinderea din „lanţurile meduzei” (cum sesizase Ioan Cârssia), volumul următor (2012), *Defiridizări* / *Irrepressibles*, adunând 57 de poeme, consfinţea, cu energie pamfletară, o râvnită evadare din zona teluricului, mizând însă, autoreferenţial, tot pe relaţia cu limbajul, amalgamând trăiri contradictorii (*raiadul*, de pildă). Evident, interogarea sinelui se însoţeşte cu explorarea lumii (aplatizată), închegând, în mundanul strivitor, un alt „tratat de descompunere”. În fine, tot în „firidele” labirintului sufletesc ne invită poeta şi în *Nodul Nord al Poemului* / *The North Node af the Poem*, survolând – ca „pasăre mândră”, ispitită de zborul celestial – „nodurile durerii”. Fie că intră în dialog cu prietenii virtuali („mai mult decât reali”), fie că se / ne răsfaţă, într-o alternanţă bine ritmată, cu câte „o poezie sprinteioară”, volumul din urmă, vorbind despre „timpul sârguincios”, chircit, ruinător etc. (ca „închisoare perfectă”) şi zile nevindecate invită la meditaţie. Cuvintele sunt volatile, firele, cu „gust de apus”, se înnoadă greu (v. *Năvod*), ameninţarea e presimţită; ancestralul năvod („sfătos”, „deşirat”) nu împiedică stihuirea zemoasă, în colcăială lexicală. Pericolul e prezent, „zbârnăie tăişuri peste neamuri”, ne avertizează poeta, convinsă, totuşi, că şansa Învierii nu s-a pierdut, oferindu-ne chiar un sfat de urmat: „Nu lăsa zăbrelele să-ţi pună visul pe fugă”. Însuşi poemul ar fi „cărăuşul soarelui”, gonind întomnarea. „Foşnetul zăvorât în fiinţă” vesteşte rodirea, alungând „tristeţi nescrise”. Înfăşurată „în scrisuri”, dezvoltând un lexic savuros, risipind găselniţe – nu întotdeauna pe placul „estetoscopului”, credem –, Gabriela Pachia nu presară „diatribe somnolente pe preşul dregătoriilor”. Dimpotrivă, invocă mustrător „mucegaiul autohton”, rădăcinile pansate sau, sub lustrul ipocriziei, „norii parveniţi”: „Nici n-ai florit boboci pe ştergarele de şoapte / că noaptea-şi întinde la uscat crengile-i moarte...” Pericolul e real, e permanent, încât, întru anihilarea lui, şarjele solare ţintesc „Nodul Nord al Poemului”. Poate fi înfrântă ipocrizia lumii, pot fi dărâmaţi „pereţii minciunii”, poate fi redusă la tăcere „tironiana servituţii”? Acei „vorbălăi de stiroflex” sunt peste tot, afişând măşti viclene. Iată, ca probă convingătoare, un lung fragment, decupat din *Masca ştie*: „Asediaţi de timp, zdrumicaţi, de timp rarefiaţi, / oameni înfăşuraţi în simboluri şi perfizi fosfaţi / foşnesc precum rochiile de bal, mâglisitoare, / eşarfe aerate cândva muiate-n pudoare, / imprimeuri şatirate bântuite de ochi orbi, / oameni mototoliţi în ceaţă, cu ambiţii de corbi, / stilişti hidoşi, rapandule, pofte în destrămare, / colerici făcându-şi plinul de sine în budoare, / tărcate femei glisante, versuitori percolanţi, / critici autocefali, gravi fabulişti mitologizanţi, / metodişti doldorind de foi sublime şi concepte, / holişti înverşunaţi, căţăraţi pe trepte inepte, / iluzionişti sezonieri – ridaţi premianţi ai prunelor, / filosofi costelivi, dieci, ambasadori ai punelor, / clopotari homerizi ai păpădiilor rumene, / taumaturgi vizitaţi de veridicităţi şumene...” Sau, alte *fotografii epice*, „prinzând”, într-un oraş

FILSTREET 2024 - Premierea poetei Nora Iuga

dedalic, cu trotuare încercănate, exilul maşinist. Se revarsă, torenţial, cuvinte şampanizate, cu „dezlegări în lut”. Ne întâmpină un *Colind apolitic*, instaurând *cătrăneala* (doine luxate, „gânduri cioabe”, „hiene cotidiene”); sau o *demiparodie*, cu mirări dezgolite, suflete la ofertă, iubiri scuturate. Şi, în bună vecinătate, „ucenici zburatici” şi bătrâni condeieri, încropind, cu neuroni extenuaţi, „poeme colective”. Nu putem ignora o *Agrofilă*, îngrămădind, în „pictureaua gliei”, aforisme, utopii feudale şi „sudălmi ereditare”, sub cupola păcii agrariene. Urmând firul naturii (v. *Miei de zăpadă*), poeta-himerolog contemplă „curgătoarele anotimpuri”, dezvăluindu-ne, odată cu „alt rând de haine”, dantelăriile prunilor, maramele cireşilor, poposind în livada „închinată învăpăierii”. Poate că va veni, speră, un „an dodoloţ”.

Peste aceste irizări idilice (rarissime!), cade – nemiloasă – ghilotina. Timpul e în putrefacţie, amintirile dospesc, savanţii ne oferă „teorii piezişe”, reciclând Istoria. Lumea are destinul frunzelor, Paradisul însuşi „îşi caută locuinţă cu chirie” (v. *Claustrofobice*), Cetatea pare sufocată de „dogme arborescente”. Încât, îngrijorările poetei sunt de înţeles: „Duduie maşina de reciclat singurătatea istoriei... / Timpul putrezeşte, încolţit de răscruci şi vectorii gloriei... / Încâlcit, trecutul sacru se plimbă plâns pe Calea Victoriei...” (v. *Dar ce facem noi aici*?). Sub asaltul atâtor ameninţări, cu rupturi de matcă într-o Istorie surpată, deambulând într-un peisaj coşmaresc, Gabriela Pachia nu îmbrăţişează lirismul umilităţii. Va scoate la iveală „manuscrise aburinde, din magma plângerii” (v. *Selfie*); convoaiele iluziilor şi bucuriile încifrate vor izvodi „războare de stihuri” şi „epifanii catifelate”; în fine, privind „curcubeul răstignit peste brâul regretelor”, va hotărî ferm: „Fac pixului hatârul şi construiesc cetate-n mine” (v. *Adevărul cu trei cuburi de gheaţă*), împăcând pietatea şi îndoiala. Volumul, înţesat cu bizarerii, se vrea un generos receptacol, glisând rebusistic între real şi ireal. Sub un „cer cartezian”, desluşim intarsii intertextuale, vădind poliglotism vivant. Adică un excentric galantar liric, sondând memoria ancestrală, etalând – fără frână – inventivitatea autoarei, logodind, sub un motto baudelairean, după o reţetă personală, tonul apocaliptic şi impulsul ludic.

Ascultând darnicul „descânt” al vieţii (v. *Zvânt*), ştiind că nemiloasa clepsidră „cântă nisip”, poeta, adunând „nesomn în pleoape”, se încredinţează *cardului de poezie*. Versurile, fie „furate din cer”, fie sortite efemerităţii, odihnind în albume, cresc în „grădina sufletului”; acolo, întipărite în memorie, prind, înscrise fantast, suflul lumii şi „sprijină eternitatea”. Fiindcă sufletul, „stors de taine”, rămâne, cu vagi ecouri stănesciene, „nod la năframa norilor din nelume”. Convinsă, desigur, că Baudelaire avea dreptate: da, „ceea ce creează spiritul e mai viu decât materia”...

ADRIAN DINU RACHIERU

Mâinile-au scris

Mi-am luat, într-o seară,
  fericirea la rost;
nu ştiu câte ore pe ceas să fi fost.
Mi se-arătase, timid, în noapte,
cu parfum de smirnă
  şi de vise răscoapte.
Luna bătea în cer, ca în piept
inima mea, atunci când aştept.
M-aş fi urcat pân' la tine pe-o scară,
te-aş fi luat într-un sac
  să te duc pân' la moară,
să mi te macin, să mi te fac pâine,
să am din tine şi-n ziua de mâine.
Stele erau, nu erau, nu mai ştiu;
se-ntâmplă să fie uneori prea târziu.
Pe cer, neagră, noaptea se lăfăia,
bătea un soare în inima mea.

Mi-am luat, într-o seară,
  fericirea la rost;
nu ştiu câte stele pe cer să fi fost.
S-a dus precum toamna cocorii se duc,
să doarmă o târă; eu – singură-cuc.
Îmi bate luna c-o rază în piept,
sunt încă acolo şi încă aştept.
De tine mi-e dor cel mai mult
  când te văd,
şi-mi e vifornită, şi-mi este prăpăd!
Te-aş fi sărutat pe gură, pe ochi,
d-am zis că din asta ai s-te deochi.
Aşa că obrajii pe buze ţi-am prins.
(N-am scris eu asta, mâinile-au scris!)

Florentina Loredana DALIAN

Premiații și juriul Concursului Național de Poezie de dragoste „Leoaică tânără, iubirea... ” - 2024

Dansul aspru al ficțiunii cu realitatea. Dorina Măgărin și ceva despre fizionomiile prozelor sale

Decantarea în epicitate a memoriei locului a devenit în ultima perioadă de timp o marotă, după ce tema a fost dezvoltată în volume de memorialistică, amintiri, jurnale. Cărţi de proză de scurt ori de lung metraj, apoi, s-au angrenat de la sine într-o competiţie interesantă, au apărut sccriitori valoroşi, dintre aceştia mulţi devenind autori-fanion în promoţiile lor. Fundamentarea în fragmentele memoriei recuperabile revitalizează înseşi dinamicile prozei noastre de azi. Nostalgia locului natal, o metaforă o numeam chiar şi eu cândva, vorbind de cărţi şi autori din spaţiul bănăţean, evidenţiază şi astăzi, în varii geografii ale acestei provincii româneşti, nume de autori şi titluri de cărţi care, împreună, ne trimit la o sinteză magistrală, oarecum misionară dacă, desigur, exemplele se adaugă fericit axiologiilor literaturii naţionale. Astfel, drama provinciei, dramele omului, au inspirat şi inspiră în continuare un supliment persuasiv de epicitate. Desigur, o spunem iarăşi, nu e doar marasm și excedent, dincolo de tranșeele în care se prepară ambițiile evidențierii locului, racordarea mizei la nuanțele de ideal, de idealitate, retranșând o dispută veche/nouă în care mai ales „concepția” regizorală să execute pragmatic proiectul.

O carte în care imaginarul şi emoţia, monotoniile rememorării şi pasajul diaristic, momentele de restituire a locului şi a fizionomiilor omului jalonat de dramatismele tempoului vieţii de odinioară şi de acum, este *Galeria oglinzilor (proză mai mult sau mai puţin scurtă)* (prefaţă de Cornel Ungureanu, Timişoara, Editura „David Press Print”, 2019), volum de „cadavre” ale amintirilor şi de viaţă a lor reinstalată prin terapia intensivă a scriitorului dotat cu harul talentului. Autoarea are ascendenţe cărăşene în biografia sa, vernisajul unor amintiri întemeind, desigur, multe din povestirile care fac parte din organizarea cărţii. Dincolo de ștaiful de rigoare al asumărilor, naraţiunile sunt într-o sincronie perfectă cu ambiţiile unui eu în care priza efemerului să oprească în rama contextului tot ce e poveste, iar dezinvoltura povestitorului face diferenţa între fundalul proiecţiilor şi spaţiul şi timpul care nu ţin întotdeauna de aceeaşi memorie a trecutului. Aceasta nu ar însemna că ne aflăm într-un spaţiu închis fiindcă stări de spirit consună cu fragmente de univers local/natal, iar noi descoperim amprenta unui anotimp generalizat în care acelaşi instinct seducător ajunge să parafeze pasaje, secvenţe, nuanţe ale epicităţii în vreme ce discursul prozatoarei e decelat în formele pure ale unei realităţi trecute şi recuperate.

Aşadar, vertijuri ale vieţii plombând singurătăţi, dureri, emoţii, deriziuni, arată cum destinul, adeseori, șchiopătează dacă marja viselor nu acoperă nișele nesiguranţei, pliindu-se pe realitate.Viaţa în ediţie definitivă, cumva anastatică, a lumii inversate în canoanele ei, e urmărită în paralel cu activarea memoriei şi totul are doar o cheie, fiindcă nararea despre viaţă/vieţi trebuie să fie şi ea un chin (nu altceva e scrierea literaturii), un efort suprauman, doar *povestea* să triumfe. În *Copacul vieţii*, o nuveletă a tumultului existenţial, când flagrant vanitos, cînd vibrând în spaţii gestuale,desfăşurările epicului ne ajută să înţelegem cum amintirile şi prezentul personajelor se află într-o neîncetată disoluţie. În alte exemple, femeia evidenţiază o disperare absolută. În *Privind-o pe Smarty*, eul abordează într-o tehnică seacă şi cumva rece drama unor motivaţii superioare. Nici un supliment persuasiv nu întâlnim în recuzita narativă, aproape impecabilă,totul e povestit, uneori cu lux de amănunte, dar mai totdeauna ţestoasa concentrează resursele epicului, în jurul ei este „întemeiat” universul.

Şi în alte proze ale Dorinei Măgărin, povestea e integrată unui sistem circulatoriu, e însoţitoarea, umbra (şi penumbra, fireşte) dizolvând îndeobşte bariera ficţiune şi realitate. De pildă, delirul sulfuros din *Braconierii de vise* are o miză, a necunoscutului pe care nu-l descifrează nici stazele fiinţei între două lumi, nici visul despre convertirea destinului/destinelor. Totul este conţinut în semn, în semantica vieţii de zi cu zi, până şi integrarea dialectului local în corpusul naraţiunii dă sens epicului, îl augmentează: *„În seara aceea au cinat împreună, spionându-se unul pecelălalt, apoi au dormit în acelaşi pat, un pat din lemn de nuc, încărcat de amintiri aventuroase cu nimfele ce s-au perindat prin casa cu molii. A doua zi urma să vină Dănuţ, Don Juanul familiei, vulpoi bătrân, uns cu toate alifiile. Chermeza ce s-a dat în cinstea peregrinului a făcut-o pe Despina să înţeleagă care sunt regulile jocului în familia în care tocmai a fost hirotonisită. Emil era un fel de ineluş-învârtecuş pentru ai săi, adesea sfios, descumpănit. Ai lui îi lua upiuitul cu o stăruinţă neiertătoare şi ea a tras ivărul discuţiilor cu babuinii. Prefera să facă gărzi cât mai multe pentru a asculta istorisirile pacientelor din salonul orfelinelor. Cel mai mult au impresionat-o amintirile doamnei Isis, o ingineră de la Centrul de Calcul din Valea*

Domanului. Ştia că numai avea mult de trăit şi tot ceea ce regreta era faptul că nu va mai apuca să meargă cu ai ei la o altă sărbătoare a narciselor, la Zărveşti. Acolo l-a cunoscut pe Filip, şvab bănăţean ce lucra la Serviciul Român de Informaţii. S-au plăcut de cum s-au văzut, a fugit de-acasă pentru el, au stat pe la Văliug, la bunicii lui, câteva săptămâni, până s-a potolit pălălaia supărării părinţilor din cele două tabere. Când s-au convins că nu e chip să le curme hotărârea tinerilor, s-au întâlnit pentru a stabili cum şi unde vor face nunta. Au făcut-o, bineînţeles, ai ei, la Vrani. Părinţii lui Filip au acceptat, resemnaţi: dacă-i musai, bucuros! Nu au văzut vrănenţii demult un aşa alai de nuntă şi aşa bairam. Fanfara din sat a cântat ca niciodată de frumos. Cecea Nina a venit val-vârtej la biserică, cu ţoalele pe care le punea doar la nedeie, cu ştrimfi de nailon, cu papuci din piele de antilopă, cu părul pus pe moaţe. Cipca albă a combinezonului ieşea de-un lat de palmă de sub fusta neagră de catifea şi cecea se rotea ca un curcan ce se buzurluia, înfoiat, să fie admirată, mai-maidecâtmirii."

Vocea interioară e nimbul poeticității în multe proze din cartea Dorinei Măgărin. Adesea din rutină și monotonie, se ivește brusc voința unui tempo alert, eul narativ stabilește ritmul, momentele de socializare (ce haos fistichiu câteodată, dar despre asta vom mai vorbi cândva).Un peisaj cartat de memorie, fascinant ca un spectacol cu mostrele aduse din lumi varii (fantastice/reale). Întrupări din negura amintirilor, precum în *Biopsia sufletelor*, indică un dans dezarticulat al vieții în jurul idealurilor frânte. Recunosc şi unele nedumeriri ale mele dar o lectură așa-zicând fragedă trebuie reluată spre suficient ca să ne putem întregi opinia. Ca o dimensiune evazionistă, fantezia are constrîngerile sale simbolice. Efectul transpus în mesajul inițial al spectacolului epic se mişcă între frumuseţe şi dezastru, cum se întâmplă lucrurile în *Copiii Sabatului*. Dar evacuarea spaimei în peisajul sufletului zvârcolit în disperări de toate calibrele atestă că ne aflăm și în faza unor adevăruri cruciale expuse în epicul inspirat de perioada instalării dictaturii comuniste. În adevăr, contorsiunile ființei, în *Galeria oglinzilor*, teroarea și violența asupra mentalului colectiv şi individual au un efect de sciziune asupra conturului vieții, realitatea cu malformațiuni ca un relief neregulat, îmbibă cu imagini coerente impresia de nimic, de tern, de arid. În fapt, vremea unor constrângeri ideologice, a experiențelor asimilate dureros, construiesc și narațiunea altor texte din volumul acesta.

Exorcizări ale suferinței care zace în om, intimidarea persoanei, abuzurile și discriminările de tot soiul, țin de o altă recuzită, aceea a unei ascultări mesmerizante laolaltă cu reacțiile emoționale, peisajele descriptive, lucrurile delicate care țin de persoane absolut detașate de realitățile trăite, suferite. Gest de sacrificiu asumat, splendoarea lumii e oscilantă, registrul existențial e unul dual, al descompunerii din interior, lăuntru sufletesc reținut în gesturi, gesticulații, apoi expandat în epic. Emoție curge într-una, ca și o hemoragie de sentimentalisme, oprite la timp, o veritabilă palimfrazie a cuvântului pulverizat și expurgat totodată în largul narării. O picăturică de melo, dar și simplismul iritant, pe alocuri, o arcană de tarot șubrezind edificarea înțelesului nu arată întotdeauna că totul este subminat până la suspendare. Dimpotrivă, amintiri garnisite într-o minusculă citare, cumva încărcate de erotism, inducerea imprevizibilului, în *Conclavul amintirilor pierdute*, paternitatea memoriei și stilul de reportaj stângaci, cred că voit-stângaci, în *Frumoasa Doamnă*, au destule argumente că axa temporală copleșește suprafața enunțiativă a epicului, gestul superfluu duce spre aviditate eul narator iar vocea ficțională edifică povestea fiindcă până și puterile magice ale epicului se ivesc tot din text.

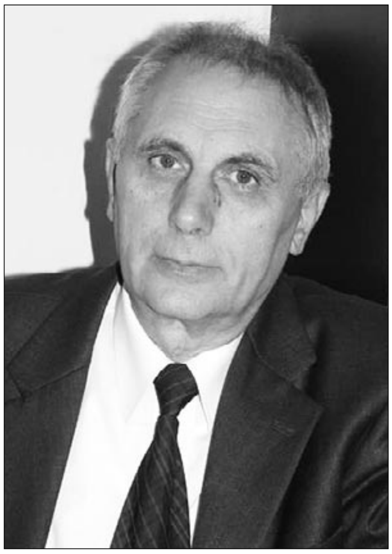
O bună cotă o are epicul, atât de fulgerător în volutele dinamicii lui, din prozele despre lumea răvășită după război în care paratextul rezonărilor intime, această încremenire contorsionatăde însăși răsturnarea viziunilor indică ritualuri de vignetă ori un documentar sumbru. Altminteri, replicile eului narativ, cu excepția acelor personaje-femei reduse la propriile stări de fapt, refugiate adesea în tipare impuse de vremurile în schimbare, prozele unor vocații ratate, contrastează cu luciul fantastic ce rezonează cu ficțiunea, nu cu realitatea. Ingrediente ale biograficului transcend convențiile tradiționalului, în *Mellonta tauta*, realitățile sunt surprinse cu o cruditate de mânuitor al bisturiului medical, dincolo de pierderi de ritm și scene stereotipe, o lume răsturnată axiologic, parcă aflată într-un neîntrerupt dans aspru și brutal și, totuși, evocând plenitudinea sufletului care exultă în această clipă de motricitate epică: *„Viviane era non-conformistă. S-a pus în pat, lângă mine, în costumul Evei. Dacă nu ar fi avut bikinii, două şireturi acolo, aş fi putut spune că s-a trântit goală-puşcă. Când am simţit că a adormit buştean, am sărutat-o suav. Am auzit de la scofâlcitul de Laur că femeile trebuie sărutate doar atunci când dorm, nu trebuie să le arăţi făţiş că le ai la suflet, altfel, li se urcă democraţia la cap. Am putut să-i cuprind în palmele micuţe sânii frumoşi ca nişte mere ce dau să se rumenească şi am putut să-mi şerpuiesc degetele peste braţele dezgolite, admirând-o ca pe icoana la care îmi spuneam rugăciunea. Atingerea ei m-a făcut să vibrez, să înghit în sec, să mă ia cu furnicături de-a lungul spinării şi să mă trezesc cu picături de rouă în pijama. De teamă să nu o trezesc, m-am retras pe marginea patului, cu gândul la ce puteau să însemne picăturile de mâzgă din bufanţii mei. Doar nu sunt bolnav ca bunicu', nu fac pipi instantaneu. Mi-am schimbat pantalonii flauşaţi, cu imprimeuri. Ce frumoase imprimeuri! Erau atâtea animăluţe: girafe, lei, elefanţi, bouri... Am încercat să adorm. Mă frământam ca şarpele prins în coarnele furcii. Şi eu eram dragon..."*

E drept, lectura atentă nu arată a ne afla în cazul unei proze codificată ermetic, dimpotrivă asta arată că avem și transcrieri de-a dreptul telegrafice ale unor stări de fapt. Pasaje rar onirice, tot mai des răsfățul sferei dramatice, mai indică și mișcarea ascensională, și efortul irumperii din matca nativă a lucrurilor, care sunt, în economia epicului, oponenții discontinuității, dar neverosimilul sucombă, uneori, în experiment expresionist. De aceea, sentimentaloidul tragediilor în curs de derulare poate fi călcâiul vulnerabil, serenitatea transfigurată. Eul nu răspunde la întrebările esențiale, ci-și răspunde sieși, iar acest adevăr e foarte important pentru a ne contura și noi opinia că volumul *Galeria oglinzilor* impune o prozatoare autentică în literatura provinciei.

Ionel BOTA

DAN ANGHELESCU ÎN VOLUMUL *CĂMAȘA DE FORȚĂ A CLIPEI*

În siajul tonalităţii din cărţile de poezii anterioare, Dan Anghelescu se afirmă şi în recenta sa carte *Cămaşa de forţă a clipei*, apărută la Editura „Aius", Craiova, în 2022, ca un poet elegiac, care meditează asupra condiţiei sale şi a lumii din perspectiva curgerii timpului într-un sens care nu este cel mai prielnic omului. *Poeta vates*, autorul este şi se simte prins în fiecare moment în reţeaua de relaţii cu ceilalţi şi cu lucrurile atât de strîns ca într-o „cămaşă de forţă a clipei".

De aceea, în multe din poeziile sale întâlnim aglomerări de obiecte concrete din cele mai diverse categorii, care ne pot apărea în faţă uzual sau cotidian, dar şi de situaţii şi raporturi sociale persistente şi nefavorabile, ceea ce semnifică o anumită reificare şi pierdere de sine a omului în context social. Există, însă, şi unele poezii în care tablourile gri capătă şi unele tuşe verzi-albăstrii prin amintirea iubitei şi a pomilor înfloriţi, dar şi aceste imagini se estompează şi alunecă în trecut. În viaţa concretă, „cămaşa de forţă a clipei" este, aşadar, adesea, receptată ca una coercitivă şi anihilantă, dar, uneori, şi ca o împletitură dorită de sentimente de dragoste.

Poezia lui Dan Anghelescu nu este, însă, una descriptivă, de notaţie, pentru că autorul combină persoanele şi obiectele perceptibile şi percepute, cu alte imagini doar fantazate de el şi cu valenţe simbolice, pliate pe atitudinile sale fundamentale. Or, funciar, pe lângă atitudinea duală – de detaşare şi ataşare – faţă de viaţa concret-istorică, poetul are şi o anumită intuiţie despre viaţa de după viaţă, spre care îl îndreaptă aceeaşi trecere inexorabilă a timpului. În această privinţă, având în vedere faptul că timpul erodează viaţa tuturor celor existente, inclusiv a omului, conducându-le spre neantizare, el resimte acest fapt prin sentimentul înnoptării şi acela al plutirii în vag, dacă nu în abis. Mai mult încă, el are şi sentimentul apofatic al proximităţii Fiinţei divine, de unde o serie de imagini cu prefixul ne-, despre Un de nevăzut şi de nepipăit, dar presimţit ca o *luminoasă întunecime*.

Dată fiind interferenţa planurilor, a celui fizic (şi acesta cu unele inserţii simbolice) cu cel imaginar-simbolic şi cel teologico-filosofic, cu treceri imprevizibile de la un plan la altul, imaginile poetice sunt insolite şi derutante. În mai multe poezii reapar simboluri şi termeni sugestivi din unele dintre volumele anterioare, cum sunt fiinţa ca obiect sau *obiecto-fiinţul*, cum spune poetul schimbând genul substantivului, sau *zilnicării*, un alt termen asociat cu o anumită viziune despre lume, sau *malinconie* ori *patafizică* (cum este latura unui spital), ca nişte jaloane prin care autorul îşi reafirmă teritoriul liric deja creat. Totodată, forând în universul lingvistic, el dă la iveală noi termeni, precum *aulodie*, *inaservitul*, *dez-înstelând*, *mahune* (care pot fi rătăciri sau ale tăcerii), *marimbafon* (la care cântă creierul), *înlunări*, *memoricid* sau noi construcţii predicative, în care verbul este substituit prin substantiv: *„nicio iubită nu mă mai toamnă, nu mă nisip, nici surdină şi nu mă mai apă, nici câmp*" sau *„ca să te noapte, copac, umăr şi inimă roagă-te...*" etc. (virgulele îmi aparţin, pentru a urmări mai uşor textul fragmentat de autor prin mai multe linii oblice).

Dincolo de inovările amintite, care aparţin unui autor intelectual, adevărata lui forţa lirică rezidă în profunzimea imaginilor sale poetice, care, mai mult decât până acum, capătă o coloratură suprarealistă. În acest sens, sunt semnificative însuşi titlul cărţii şi aproape fiecare dintre cele şaizeci şi trei de texte ale volumului, din care, spre exemplificare, reţinem doar câteva imagini: *năframa mortuară a zilelor ce vin*, *vagoane fantomatice intrau prin fereastra de toamnă a unui spital*, *realitatea târăşte cu ea mari ploi...diluviene*, *cărămizile casei încep să mugească prelung*, *catedrale răcnesc în căutarea unui răspuns*, *în noi se trezeşte o fiară şi urlă, chiar urlă, aud paşii pustiului şchiopătând prin odăi*, *ştreangul oglinzilor varsă oceane de negru* (bârrr!), *trenurile lungi clămpănesc* etc. etc.

Dan Anghelescu este, indiscutabil, unul dintre cei mai cultivaţi şi mai importanţi poeţi contemporani, cu importante contribuţii în adâncirea unor sentimente specifice omului contemporan, bântuit de angoase şi de singurătate, dar şi în planul sondării limbajului poetic în direcţii mai puţin sau deloc explorate.

Conştient de valoarea poeticii sale, Dan Anghelescu foloseşte câteva artificii care, întrucâtva, par să o ascundă şi obscurizeze, dar care o şi semnalează şi o impun. Un artificiu este acela că poeziile sale sunt lipsite de titluri prin care să se distingă unele de altele, să se individualizeze şi să devină memorabile prin chiar numele lor. Ele folosesc ca pseudo-titlu un vers întreg sau numai un fragment de vers cu care începe textul propriu-zis, ceea ce sugerează faptul că toate sunt elemente ale uneia şi aceleiaşi simfonii, ale aceluiaşi univers liric dananghelescian, în care, prin integrare, îşi lămuresc mai bine sensurile. Alt semn al ascunderii şi dezvăluirii este acela al liniuţelor oblice care fragmentează frazele din loc în loc, după un înţeles (dacă există!) esoteric, dar care, deşi sau tocmai pentru că îngreuiază lectura, au rostul de a-l trage de mână pe cititor, pentru a zăbovi mai mult asupra textului. În fine, prin propoziţiile sau frazele în engleză sau franceză prin care îşi încheie multe poezii, deşi solicită doar cititori culţi, Dan Anghlescu sugerează faptul că poezia sa poate fi interpretată şi intertextual şi transpusă şi în alte limbi europene.

Ioan N. ROȘCA

Când ficţiunea devansează viaţa...

...semnele apar, se oferă receptorului, spre a intra în vibraţia lor şi a le înţelege semnificaţiile.

Ne se întâmplă întotdeauna, însă, aceasta. Spaţiul revelării poate fi visul, fulguranţa unei clipe de graţie, care (ne) comunică un adevăr, unul care ajunge la noi în vălurile simbolurilor. Mircea Eliade implora Divinitatea să-i dea capacitatea de a înţelege semnele, convins că sacrul se manifestă permanent în lume, camuflat în profan. Hierofaniile, teofaniile sunt, din pricina pragmatismului dominator, respinse de individul modern, eminamente profan, dar asta nu le face mai puţin importante, revelatorii.

În relaţia dintre *persona* şi *umbra*, *animus-anima*, C.G. Jung răsfrângea problematica ecuaţiei sacrului şi profanului în spaţiul intim al Eului, angajat, conştient sau inconştient, în aflarea Sinelui, văzându-l pe omul modern angajat în aflarea simbolurilor. Coborârea în spaţiul profund al Eului, în adâncimile inconştientului are loc prin vis, spaţiu dilatat în care apar, materializate în simboluri, temerile, angoasele, aşteptările, speranţele, *umbrele*, pe care conştientul le închide, le sigilează pentru a rămâne acolo, în cămările încăpătoare ale inconştientului, lăsând să se manifeste, în relaţia cu lumea, cu ceilalţi, cu societatea, *persona*, partea luminoasă a Eului, partea cu care interacţionează, la nivelul aparenţei/aparenţelor, cu *persona* celuilalt. *Umbra* corespunde părţii ascunse, ocultate din aisbergul fiinţei, „forţa vitală subversivă”, cum o numea Verena Kast, având, totuşi, şi o conotaţie pozitivă, care se reflectă în actul creator. Creaţia valorifică *umbrele*, *animus*-ul şi *anima* creatorului, le aduce la suprafaţă, în efortul *de individuare*, de armonizare a abisalului cu raţiunea ordonatoare. *Procesul de individuare*, cu efortul de a armoniza conştientul cu inconştientul, creează *constelaţii*, pentru ca, prin proiecţii personale, prin *participare mistică* la un act creator, reprezentările (artistice) să dobândească simbolismul coerent al creaţiei, în care recptorul să (re)găsească şi semnificatul şi semnificantul.

Un caz de anticipare, prin ficţiune, a realului este relatat de Cezar Ivănescu în *Pentru Marin Preda* (1996), caz cu atât mai misterios, mai relevant şi revelatoriu, cu cât *anticiparea* este dublu reflectată prin mărturisire directă, de pictoriţa Dana Roman, verişoara care se afla la Paris, şi de el însuşi, în poezia *La Baaad*, scrisă în 1966, apărută în volum în 1979, apoi, în volumul din 1985.

Întâmplarea este relatată epistolar de Dana Roman într-o scrisoare adresată poetului Cezar Ivănescu, în 17 martie 1997. Aceasta îi confesează, la şapte ani distanţă de la momentul întâmplării, că, în iunie 1990, pe fondul unei insomnii, fără a avea ştiri despre evenimentele de la Bucureşti, pentru a şi-o alunga, a ales din bibliotecă volumul de poezii *Rod* (Cezar Ivănescu, *Rod*, Colecţia „Cele mai frumoase poezii”, Editura Albatros, 1985), care se deschide, întâmplător, la poezia *La Baaad*, poezie care conţine relatarea poematică a unui vis: „!...iată ce-am visat într-o noapte: patru bărbaţi (unul gol)/ eram oare printre acei bărbaţi?/ eram cred printre/ acei bărbaţi, unul dintre ei a fost rău batjocorit,/ îl vedeam cum se ghemuie jos ca un maţ/ (şi-o scurtă strălucire ca o decapitare). Urmărit/ ca o fiară/ printr-un oraş ce-n minte-mi era oarecum cunoscut/ din copilărie, spaima mă făcea să nu-mi dau seama/ că sunt om şi fugeam ca un cangur besmetic/ prin galerii/ subterane ca-ntr-o mină părăsită/ sau ca-ntr-un metrou. Hipnotizaţi de un curent vânăt/ oameni treceau încolo şi încoace ca purtaţi pe fire/ electrice. Nu-şi aruncau o singură privire unul altuia/ ca şi cum şi-ar fi fost martori unei fapte/ peste putinţă de ruşinoasă. Din tavanul galeriilor/ curgea continuu ţărâna care ne făcea să scuipăm./ Ajuns în faţa unei uşi de ascensor am apăsat pe un/ buton/ şi m-am trezit urcat într-un tren ale cărui/ banchete erau pline. Am stat lângă fereastră iar la/ 3m de mine stătea o fată. Am început să ne privim./ N-a durat mult (zâmbea angelic), când cel care mă/ căuta cu pieptul dezgolit şi păros ca o gorilă mi-a/ rânjit în nas de după geam. Am plonjat într-un/ compartiment unde câţiva oameni m-au privit/ sprprinşi. Paralizat,/ muţenia mea/ era un semn de totală milă. El a intrat, c-un/ surâs a spus:/ Domnilor, cu dumneavoastră n-am nimica,/ şi ridicând/ toporul mi l-a izbit în moalele capului. M-am gândit/ să fug, dar/ n-avea niciun rost. În urma mea el a lăsat/ următoarea vorbă:/ Domnilor, este un lucru calculat, nu poate fugi/ decât/ maximum 200 de metri şi l-am prins. Trezindu-mă/ puţin m-am/ gândit că la 100 de metri s-ar fi putut să-mi apară/ în faţă/ 3 oameni în uniforme ce mi-ar fi luat apărarea./ Şi-am adormit/ surâzând de arma ce-o purtam cu mine. Cum/ am apărut, omul, o clipă/ descumpănit, clipi şiret din ochi şi-o luă după mine./ Eu căutam să dau cât mai multă eleganţă/ mişcărilor mele/ şi cei trei în uniformă mi-au apărut în faţă./ M-am împleticit printre picioarele lor/ ei nu ne luau/ în seamă ca pe nişte copii care se hârjonesc./ Resemnat am primit/ cea de-a doua lovitură în moalele capului./ Şi pentru-a mă convinge că totul a fost un vis/ am lins cu/ limba picăturile de sânge de pe pernă ce se lăţeau/ ca florile/ câd se desfac!”.

În aceeaşi noapte, după lectura poemului, care conţinea anticiparea evenimentului personal al lui Cezar Ivănescu de la Bucureşti, sunt înştiinţaţi, telefonic, că, la Bucureşti, pe fondul confruntărilor cu minerii, Cezar Ivănescu *a fost bătut măr*. „Poemul e teribil, exact ce s-a întâmplat!”, conchide pictoriţa confruntând ficţiunea cu realitatea.

Cezar Ivănescu revine asupra acestei întâmplări şi, pe fondul rememorărilor despre relaţia lui cu Marin Preda, clarifică împrejurările în care scrisese poezia. *La Baaad*, un poem în proză, fusese citit de Marin Preda şi-l sfătuise să-l includă, în volumul pregătit pentru apariţie în 1979, la Editura Cartea Românească, primul – „ca să se vadă că-s os de ţăran român şi eu, că-s de aici, că n-oi fi vreun marţian”.

Interesant este faptul că poemul inclus în volumul din 1979, *La Baaad*, reluat în antologia din 1985, cea din care citise Dana Roman, fusese scris, conform mărturisirii sale din interviul cu Mariana Brăescu, apărut fragmentar, în *Suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului”*, nr.28 (97), duminică 31 iulie 1983 (cf. *idem*, p. 83), înainte de 1966 („Cartea care poartă acest titlu, *La Baaad*, apărută în 1979, la Editura Cartea Românească, conţine, la pag. 11, o datare, 1966, şi o menţiune – «fragmente»”), aşadar, cu 24 de ani înainte de concretizarea situaţiei imaginate ficţional, în realitatea dură a realului trăit în tot dramatismul lui.

Relatând aceste întâmplări, Cezar Ivănescu nu o face pentru insolitul lor, pentru *misterul* conţinut în actul de creaţie, concretizare a inspiraţiei, a legăturii transcendente cu Muza. Firescul naraţiunii indică, mai degrabă, faptul sugestiv că, pentru un creator, acest mister este starea normală de creaţie.

Ineditul întâmplării este sesizat de un receptor preocupat de tainica relaţie a ficţiunii cu nonficţiunea, de circulaţia fluidelor de energie creatoare, captate în clipa de graţie, într-un *vis de creaţie*, pe care creatorul le pune în arhetipul metaforelor.

Cazurile de anticipare a realului prin ficţiune sunt frecvente, înregistrate, de exemplu, de Emil Lungeanu care le includea, pe constructul ficţiune în ficţiune, în romanul *Enigma*.

Nu trăim decât aparent într-o lume deschisă, perfect inteligibilă spiritului profan, însetat de raţiune, de explicaţia cauzală prin logică şi determinare. *Lumea noastră cea de toate zilele* are tainele ei, iar frumuseţea rezidă în chiar acest mister asupra căruia, blagian, prin *cunoaştere luciferică*, poetic-contemplativă, nu *paradisiacă*, raţională, revenim, nu pentru a strivi misterul, ci pentru a-l întreţine, păstrând intactă minunata *corolă de minuni a lumii.*

ANA DOBRE

Singurătate provizorie

După o tăcere considerabilă, cu intenţia punerii în discuţie a timpului revenirii la starea poetică actuală, poetul **Tudor Negoescu** trage perdeaua tăcerii aducând la masa cititorului recenta sa carte de versuri, *Tastând numele tău, singurătate* (Editura MJM, Craiova, 2023). Titlul ales de poet merită atenţie întrucât nu este o simplă notaţie, fără îndoială este constatarea firească pe care poetul nu se ascunde într-o nerecunoaştere faţă de adevărurile cu caracter inovator trecându-le la capitolul ,,iluzii" ori neluându-le în seamă pur şi simplu aşa cum se întâmplă de cele mai multe ori. Poetul a găsit starea de echilibru din germenele fiinţei sale lăsând la vedere posibilităţile de adaptare cu rol determinant.

Fără tendinţa anulării anumitor stări din volumele precedente, *Arheologie în necunoscut* (Editura Sitech, Craiova, 2001) şi *Premianţii ratării* (Editura Editura MJM, Craiova, 2003), poetul face din singurătate un aliat în punerea în practică a dublei idei de explorare atât a eului cât şi al unor viziuni deloc convenabile, viziuni ce trec prin hăţişurile de toate felurile ale perioadelor de timp scurse de la volumele precedente până la cel recent. ,,în fiecare noapte, evadez din trup/ şi sap galerii în lutul galben al cerului/ de toamnă,/ căutându-mi refugiile copilăriei,/ căutându-te/(...)", spune poetul în poemul *suflete aeriene, mai greu de oprit*, nu putem afirma că *À la recherche du temps perdu* este ideea declanşatoare a stării poetice din această carte. Pentru cine cunoaşte cărţile poetului craiovean, este mai uşor de înţeles titlul ales care nu este altceva decât o invitaţie întru descoperirea teritoriului poetic şi nu numai. Experienţa poetului, voinţa şi forţa cu care îşi expune laturile eului poetic prin texte poetice de o sensibilitate şi realizare artistică remarcabile, mă determină să cred că poetul ţine sub control spontaneitatea supunând-o metodei observaţiei ca în final siguranţa afirmaţiei să fie evidentă. ,,pentru a mă obişnui cu moartea,/ noapte de noapte, pe ascuns, îmi fac imense provizii/ de întuneric./ apoi, adorm liniştit, aşteptând-o/ cu mâinile împreunate/ pe piept.// ca să îmi prelungeşti agonia,/ tu îmi arăţi un mormânt gol,/ dar mereu îmi ascunzi/ chipul morţii/ şi numele celui ales/ de ea". (*provizii de întuneric /1*).

Despre viaţă şi moarte este vorba în cartea lui Tudor Negoescu, despre lumină şi umbră, despre împăcarea ori neîmpăcarea exigenţelor raţiunii cu cele ale inimii pe un teritoriu al sensibilităţii expusă demonstraţiei de forţă a sorţii. În mare parte, poetul propune cititorului o lectură plecând de la elemente autobiografice, elemente pe care le-a trecut de la starea de emoţie profundă la ierarhia obiectivităţii. Sinceritatea poetului este cuceritoare însă ea ascunde vibraţiile vocii interioare în faţa cărora seninătatea lui poate fi umbrită. Deşi poet de o sensibilitate aleasă, Tudor Negoescu îşi permite luxul de o privi moartea de sus, chiar dacă spune că se simte ,,legat de moarte printr-un/ cordon ombilical", distanţa dintre el şi aceasta este luată în calculul existenţial fără doar şi poate. ,,am hotărât să scriu despre moarte/ numai după ce, elev silitor, o s-o învăţ/ pe de rost.// durerea e mai parşivă decât igrasia/ din pereţii noii tale case, mamă./ în crăpăturile lor de beton,/ iarba munceşte la negru/ doar pentru noi.// de când te-am lăsat singură/ în cimitirul *roboaica*,/ mă simt legat de moarte printr-un/ cordon ombilical./ moartea îmi e mamă acum/ şi nu mă mai sperie." (*moartea îmi e mamă acum*).

Poetul nu se îndoieşte de certitudine, putem afirma că în această carte găsim un exces de certitudine în faţa căruia şi-a creat un sistem de punere în gardă nu de autoapărare, astfel poetul este pregătit pentru confruntarea cu actul deconstrucţiei punându-şi în joc reflexivitatea pe care o foloseşte asemenea unui as din mânecă. Tonul poetic nu este purtător de modulaţii temperate, ci unul direct, absolut, punând în scenă patima cu care eul îşi declamă suferinţa făcând abstracţie de corpul în care sălăşluieşte asaltat de ecourile unei dimineţi cutreierată încă de elemente provocatoare. ,,o dimineaţă mahmură, purtată pe braţe/ de huidumele ceţii,/ te ispiteşte să fugi cu ea./ acum ai avea şansa să evadezi/ pe sub nasul gardienilor, să faci marele salt,/ să treci dincolo, să protestezi,/ debranşându-te de la toate utilităţile/ acestei vieţi de pripas.// ce renghi le-ai mai juca vigilenţilor/ portărei/ dacă n-ai fi legat de străinul tău trup/ prin intermediul unei suave proteze,/ unui implant respins cu greaţă/ de celelalte organe:/ *sufletul*. (*dimineaţă mahmură*).

În volumul *Tastând numele tău, singurătate* nu despre starea autobiografică este vorba, ci despre modul în care poetul reuşeşte să ,,prindă" inefabilul, să-l pună să rezoneze odată cu suflul poetic adaptându-l la demersurile conştiinţei sale dar ţinând cont de limitele inerente impuse de existenţial. Argumentul principal de scriere a acestei cărţi justifică motivaţia atitudinii poetului în faţa ,,invaziei" a numeroase elemente ce nu ar avea ce căuta în preajma vieţii sociale, ba chiar într-o civilizaţie care mai crede în spiritul de dezvoltre a ideilor sale inovatoare. Tonul grav al poetului poate ascunde o dramă asemenea dramei soldatului japonez a cărei acceptare poate veni o dată cu rostirea poetică. „cu lămpaşe care n-au luminat/ niciodată,/ unii au găsit deja drumul/ spre rai./ dar e un rai derizoriu,/ stăpânit de lacomii şobolani/ de suprafaţă.// jos, în vale, hemoragia râului/ pare o mineriadă unsuroasă,/ mai neagră decât oraşul/ de dincolo de pod.// departe de lumea dezlănţuită/ a cartierului,/ tu locuieşti o singurătate/ perfect conturată.// ai trasat-o cu compasul/ şi acum ţi-o aperi,/ precum soldatul acela/ japonez. (*raiul şobolanilor*). Spre deosebire de mulţi dintre congenerii săi, cei care nu întâmplător sunt copleşiţi cu recenzii şi premii literare, poetul Tudor Negoescu şi-a creat singur drumul în literatură nefiind tributar nimănui.

Niculina OPREA

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 124
■ Iunie 2024
Cafeneaua literară

Aura CHRISTI

Omphalos

I
Istm de lumină şi nervi,
dezvelit impudic între chiparoşi,
între fantome vii de zei
şi umbrele delfinilor lui Apollo:
tăcuţi, copilăroşi.
Sculptat din magma bolţii,
întrucâtva pierdut,
cu faţa spre natura lucrurilor
zvâcnind în centrul lumii:
O, Delphi, Delphi, Delphi –
pământ surpat din mit!

Bărbaţi, femei, copii,
în trecere pe-alături,
se uită gură-cască, şuşotesc...
Apoi – cu un surâs nedefinit –
mândri şi ruşinaţi, te-ating,
ezită, şi, iar şi iar, te-ating.

Stau locului. Vine cândva
şi clipa, spun. Pe urmă mă apropii.
Sunt la un pas, o respirare.
Şi tremur. Tremur. Tremur.
În gând încep să număr.
Şi nu-ntind mâna
spre înfrigurata sferă,
pe jumătate scursă-n lut
sau într-o altfel de lumină –
istm pierdut şi ferm,
stând faţă în faţă
cu ceva de nevăzut.
Cu respiraţia tăiată stau şi nu mişc.
În mine dorm un somn ciudat –
ce mesager stângaci,
trimis din secolul cellalt!

II
Sătul, prea sătul ca să fie atins
de mâinile oamenilor,
de ochii pe jumătate închişi ai pietrelor,
de planetele rotindu-se
în jurul osiei de aer a nimănui,
ca şerpii care desenează cercuri
pe o stâncă mirosind a sfârşit.

Sătul, da, sătul să fie lins de câini şi pisici,
de degetele flămânde ale oamenilor,
de lumina întunecată a aştrilor,
de umbra coloanelor încolţite de lună,
de zidurile parnasiene, sprijinite de norii
care se înfruptă din răbdarea-i
de plumb, de milenii.

El stă acolo, în sine însuşi înşurubat.
Şi imită cumpătarea, aşa cum soarele
îşi imită traseul perceput,
secundă de secundă, ca un dar.
Tăcerile ce-şi fac un culcuş în marmoră
sau în ziduri l-au învăţat nemişcarea,
iar statul pe loc l-a făcut să deprindă contemplarea.
O, sfânta contemplare, dând
amărăciune şi har!

Din cale afară de lehămetit
de exclamaţiile emise
în toate limbile pământului,
el stă acolo: neclintit, mândru,
nepăsător şi pierdut în egală măsură.
Omphalos, Omphalos –
planetă cât unghia unui zeu,

cât vârful suliţei mânuite
de frumoasa Artemis,
cât inelul mamei lui Apollo
cea urmărită – din porunca Herei –
de Python.

Da. El stă şi tot stă acolo, sus,
printre chiparoşii neruşinaţi,
şi taie în gând calea şerpilor de măslini
care s-au înfruptat cu vârf şi îndesat
din amintirea uriaşei reptile.
Între timp, au trecut secoli de aur,
milenii, războaie, prietenii legendare,
alianţe între îngeri şi zei,
trădări, laşităţi, iubiri,
potopuri, incendii...
Iar el e acelaşi şi altul,
clipă de clipă
– şi asta tot timpul! –
aşteptând cuvintele
unei limbi nevorbite
decât prin gura aceluia care...
Prin gura aceluia care...

III
El n-a dormit niciodată, dar absolut niciodată,
pentru că îi este străină frica de a se trezi în altcineva.
Şi chiar dacă ar adormi, el s-ar trezi înghesuit
în spaima de a fi atins de păsări,
de umbrele arborilor, de norii pierduţi, de oameni.
Oriunde se-ntoarce el, lucrurile
îşi aduc aminte de ele însele,
de forma în care au fost aşezate.
Spaima lui roteşte sus planete.
În somnul ei ne cuibărim, trezindu-ne
în carcasa propriului trup uitat,
de care ne aducem aminte până când devenim
– unii dintre noi – movile de oseminte,
alţii – grămăjoare de cuvinte.
Atunci cineva ne spune că am trecut
prin ceva care a semănat dureros
de puţin cu viaţa.

El rămâne treaz pentru noi toţi laolaltă,
fiindcă ştie că, în cazul în care ar adormi,
n-ar auzi verbul acela care
– oho – ne-ar salva pe noi,
nu pe el, căci el nu are nevoie
de salvare şi probabil nici de noi!!
Cine să ştie motivul adevărat
al treziei lui fără sfârşit?
Cine-i aude cântecele
de uriaş singuratic de piatră?
Nu se poate ca el să nu cânte;
şi asta tot timpul aproape!

Dacă el, Omphalos, şi-ar înceta cântecul,
noi am muri, pur şi simplu,
cu toţii, dintr-odată.
Absenţa cântecului, moarte înseamnă.
Tăcerile lui ne dezvăluie pe noi nouă înşine,
împingându-ne în fiinţă, între iad şi eden.

IV
Să mergem la marele nostru patron, la Apollo!
Să ne urnim din vecinătatea pietrei divine.
Altfel, vom începe să-i ştirbim, puţin câte puţin,
din perfecţiunea ei ce aruncă seminţele în arbori,
coloane, rododendroni, în feline.

Înainte de toate, îi vom inventa o gură.
Altminteri cum s-o lăsăm să cânte
cu gura închisă?! Pe urmă, ah,
îi vom da alte limite şi – înainte de toate – un trup,
vai, ca atâtea, tocmai bune de aşezat în morminte!

Ah, şi-atunci... Mirosul ar împiedica-o
să fie ea însăşi, din spaimă să crească
şi să ne facă să ne naştem aidoma ei:
din uterul spaimei!
Iar mâinile ei ne-ar face s-o confundăm
cu un arbore sau o coloană,
cu o plantă sau o felină înceată.
În ochii ei şi-ar face cuib vulturoaica,
măslinii şi-ar arunca în grabă seminţele,
tăindu-i vederea dumnezeiască.
Picioarele ar duce-o spre osia ruginită
a planetelor.
Şi...

„Nu şi nu!!”, urlă ca din gură de şarpe
larii de muşchi ai pietrei. Să-i amânăm sfârşitul.
Da. Nu-i decât o piatră, un fel de sferă,
din care se vede doar jumătate!!
Adică mai puţin decât ne-am fi dorit.
Nici nu e de mâncare. În plus,
prin piatra asta cenuşie
nu se vede nimic, absolut nimic!
Să lăsăm, aşadar, piatra în legea ei.
Să mergem la Apollo cât de repede se poate.
Să mergem la patronul luminii şi artelor.

Sau – şi mai bine – să împingem antichitatea
în faţa noastră, în viitor, undeva, departe!!
Să ne imaginăm că totul nu e decât un joc.
Da, nimic mai mult decât un joc sau un mit
găsit într-o carte uitată, cu coperţile ude
– scrisă de o ierarhie de lari depăşiţi –
din care nimeni nu mai pricepe nimic
şi nici nu vede felul în care Omphalos
ne-arată câtă eternitate în noi se ascunde.

V
Omphalos, piatră sublimă, pierdută printre temple!
Neatinsă decât cu o privire,
în care ţi-ai găsit răgaz preţ de o clipă,
şi te-ai întors – fiară sau duh muşcat – în fire.

Nimic nu te-a strivit, distrus, atins,
decât poate de mult, iar noi nu vom afla.
Stai singură şi dreaptă, nesfârşito.
Tremuri şi plângi, aştepţi în limba ta.

Încolăcită în tine însăţi eşti.
Poate c-ai fost cioplită din raza unui zeu
şi cineva în tine trunchiul şi-a uitat,
trăgându-şi sufletul în duhul meu.

Sau poate te-ai ascuns în visul unei sfere
şi ne-ai lăsat aici doar umbra ta de piatră.
Omphalos, astru cernit, nod de mistere,
polen eretic, fragment de magmă egolatră!!

Gheorghe DOBRE

ISTORIE LOCALĂ

(fragment)

În fiecare seară peste Broşteni se lăsa seara, şi să se lase seara, zise boierul, şi seara se lăsă din zbor, ca un porumbel ţinut prea mult în aer de pisica de la gura coteţului, obosită, blândă, ascultătoare, şi aprindeţi lumânările, gugumanilor, nu vedeţi că a venit seara, arnăuţii alergau cu feştilele pe la toate lumânările din conac, groase ca nişte salcâmi de doi ani, are lumină boierul, are, are pe dracu să vă ia, şi aduceţi ţiganii, da' ţiganii erau deja pe-aproape, stâlcind vorbele, nu ştiau nici acum să-l zică pe ă, şoşoind între ei până ce Milondre, locotenentul lui Zipa-Zipacitul, aruncă între ei o blană de iepure de pădure şi-atunci ţiganii săriră din întuneric, speriaţi, direct în jumatea cântecului ăl mai plăcut la urechile Zipacitului, *oale de-aş fi şi-ar fi pline cu bani*, habar n-aveau ei de filozofie, cum nici boierul, da' o simţeau, ho, drăcărie, gura, jumări nenorocite, şi ţiganii tăceau, speriaţi că l-au supărat pe tăticul lor, dumnezeul lor cu biciul, că Benga era mazilit, ei se duceau la biserica, da' tot ţigani rămâneau, ho, boaite, ţipa şi Milondre, boierul nu-i încă beat, porumbelul serii venise prea la comandă, se speriase şi el, staţi p'aproape, şi-n această secundă în care să treci de la zdrenţe la inelele de aur ale mătăhălosului şef de trib, istoria locală, zonală şi planetară se scria singură cu o cerneală simpatică şi cu nişte semne care nu-ncăpeau în nici un tratat de specialitate, şi inelele boierului se mişcau leneşe, după traiectorii de necalculat, odată cu mâinile care se terminau într-un om încă treaz dar iritat, mama voastră de ciori, dacă păţesc ceva-n noaptea asta aţi rupto-n fericire, mâine vă spânzuraţi cu sârmele de la ţambal, mâini de fost pirat, coborâtor din ahei, tânjind după jafuri lichide, perfecţionarea experienţei de mii de ani se-ngropase-n mijlocul bărăganului invariabil ca o tigaie, în care doar o barcă amărâtă putrezea-n nisipul Ialomiţei, trezindu-i când şi când nostalgii nenorocite, ca-n seara asta, când şi-ar fi dorit chiar să fie găsit de foştii lui tovarăşi de pândă pe mare, ar fi stat să-l strângă de gât pentru banii cu care-a fugit lăsându-i cu buzele umflate, numai să mai miroasă încă o dată sărătura mării duhnind din hainele lor, ... bagă-i cu capu-n teică dacă s-au încins, şi Milondre-i băga, da-n mă-sa, aşa vă trebuie, ce vă mai trebuie, apoi se-ntorcea dulce ghersuind către milostivul lui, Nous-ul lui, întrupat în carnea multă şi oasele decalcifiate ale tiranozaurului Zipa, zicându-i să mergem să băgăm la ramazan, boierule, că-i vremea, stăpâne, că-i caldă, agapi mu, cu toate că habar n-avea ce-nseamnă, da' nici grecul nu ştia prea bine româneşte, aşa că porniră amândoi, bălăngănindu-se ca nişte bătrâni marinari, printre lumânări, spre camera în care aşteptau mâncăruri fel de fel.

Tiranosaurus erectus kir Zipa goli ultima farfurie din lungul cortegiu de farfurii, castroane şi alte obiecte în care se poate ţine mâncarea, ce se aflau în faţa lui pustiite, grohăi, mârâi, se şterse la bot cu un prosop cât un cearceaf, se foi pe scaunul care începu să se vaite sub greutatea lui, cum de altfel făcea orice îl avea pe el deasupra, tot domeniul lui se văita, da' îl suporta, acum urma narghileaua, prost obicei, nu de el adus din orient, îl năpădeau presimţirile, mâna lui de fier ruginise, nu, nici vorbă, fabrica merge? îl întrebă pe Milondre şi-acesta zise da, în vreme ce repezea pe sub masă un picior de haidamac în dosul unei pisici insistente, merge, stăpâne, că nu s-a mai văzut aşa dihanie p'acilea şa, şi vezi să nu se-mbete ăia cu spirt, că era fabrică de spirt, i-am scos din pământ, bordeiaşi nenorociţi, şi i-am băgat în fabrică, le-am adus motor de vapor, să nu-şi bage capetele-n curele că-i face terci şi io n-am nevoie de morţi decât dacă-i sugrum cu mâinile mele, aşa să ştii, şi să duci spirtul de săptămâna trecută prin Urziceni spre Bucureşti, că vodă vrea spirt şi de ce să nu zornăie aurul lui în teşchereaua mea, că nimic nu pute dacă vine de la vodă, mai ales banii, zicea pufăind cercuri de fum aromat, înconjurat ca Olimpul de nori misterioşi, să-mi aduci o femeie, bubuia Zeus din înălţimi, ba nu, vreau fată mare şi fata mare apăru deîndată, p'aia de-am văzut-o ieri în casă la Mirmilică, abia-mbrăcată cu nişte gioarse, da' frumoasă, te fac zeiţă, şi ea habar n-avea ce-i aia, da' dacă zicea boierul, fie şi zeiţă, te fac femeie, bogată, şi şuncile-ncepură să-i tremure dizgraţios, singure, necontrolate, zât, pagubă, întinse piciorul spre pisică dar n-o ajunse, să omorâţi pisica dracului, el atingea tot ce vroia, te cheamă, cum, fetiţo?, Maria, boier Zipa, zise ea pierdută, Maria, Maria, pă toate vă cheamă la fel, fecioara Maria semăna cu tine, şi-n aceeaşi clipă ea deveni femeie şi-ncepu să plângă, da, da, spirtu', piraţii, mormăi boşorogul începând să cânte, beat, cu mâinile ca nişte caltaboşi peste gâtul subţire-al fetei, ţiganii! muzică!, să râzi, că te biciui, ţiganii se repeziră disperaţi în instrumente şi-n gâtlejurile lor uscate de aşteptare şi de frică se-ngrămădeau sunete peste sunete, acoperind lătratul câinilor şi orăcăitul broaştelor din balta care era tot a lui, dar ce nu era al lui, şi ziua o să v-o dau cu porţia, se auzi o puşcătură, Milondre împuşcase pisica, e moartă, stăpâne, bine că-i moartă, vă omor pe toţi!, slugi păcătoase, Chios, Rhodos, soare mereu şi eu mă-ngrop în zăpadă cu voi, că dacă n-aş fi eu ar fi altu', mai al dracu, *oale de-aş fi şi-ar fi pline cu bani*, cântaţi, nemernicilor, şi belea ochii pe pereţi fără să mai vadă nimic, vin, căni cu vin, aduceţi butoiul aici, orăcăiau şuncile demnului urmaş al celui care-a zis că „cine este măsurat la mâncare şi băutură, n-are niciodată o noapte lungă", da' ce nevoie avea el de nopţi lungi, *o să ard cu un tăciune cei o mie de ani,/oale de-aş fi...*

Ţochi bălţaţi, zise Caliţa, baba-din-casă, şefa femeilor care se-nvârteau prin conac, ţochi bălţaţi, baba-cu-doi-dinţi care şuiera ca un şarpe când dădea aerul afară din plămânii tăbăciţi, încinşi de arderile unei boli ascunse, iar e beat boierul, iar o să spălăm, să măturăm în urma lui, şi-o trăznea cu făcăleţul peste şale pe ţăranca aflată cel mai aproape, o beştelea pe degeaba, că n-are somn boierul, şi se plesnea peste

braţe, omorând ţânţarii ce-şi înfigeau pompele-n sângele ei obosit, aproape rece, mai repede, mai repede, că repede nu ştiţi decât să vă umflaţi în burtă şi să fătaţi an de an ca nişte scroafe şi după aia să-i suiţi în corcoduşi sau în duzi să mănânce şi dacă nu le-ajunge să-i puneţi să fure porumb, să se-nece-n baltă după trei borţoi fleşcăiţi, harpie dezlănţuită, o apucau draci-n acelaşi timp cu ai Zipacitului, da' nici ea n-avea somn, doi balauri care lucrau separat, şi asta la 2341 de ani de la naşterea lui Protagoras, „cel dintâi şi cel mai vestit dintre sofişti", elevul lui Democrit, ajuns în istorie cu ajutorul a două lemne, la 84 de ani de la redactarea „Declaraţiei de independenţă" a S.U.A., la 241 de ani de la înfiinţarea marii bănci din Hamburg sau la 270 de ani de la celebra experienţă a lui Galilei de la Pisa, adică la anul de graţie 1860, da' mersu-nainte e să mergi oricum, ca să poţi uita ce n-ai ştiut vreodată, strămoşii nu şi-ar mai recunoaşte urmaşii, că-s greci, indieni, romani sau altceva, da' Caliţa n-avea nevoie de prea multă gândire ca să mâie nişte muieri dintr-un loc în altul, chiuie boierul, acu duceţi cafelurile, rage boierul, duceţi-i o juma' de curcan, joacă boierul şi proasta plânge, du-i, fă, lichiorul, şi-o alegea pe una mai amărâtă, poate-ţi dă şi ţie vreun galben, şi chiar aşa se-ntâmpla, era un septembrie brun, arămiu, de-ţi venea să mori odată cu frunzele din pădure, dar ei nu-i ardea de aşa ceva, nici ăstorlalţi, vedeau anotimpurile direct în ştiuletele de porumb, în broboana de strugure sau în dovleac şi cunoşteau orele zilei după obiceiurile boierului, acu vrea pui, acu dulceaţă, vrea ciorbă de vacă, e noapte, pleacă la Bucureşti, e sfârşit de lună, vine de-acolo, e pus pe bătaie, da' asta nu mai ţinea de nici un anotimp, nici de o oră anume, vrea icre, e mai, vrea crap gras şi bătrân, e octombrie, şi baba Caliţa trebuia să le facă pe toate, propriu-zis nu să le facă ea, dar să alerge de colo-colo să pună trebile în mişcare, că ăştia habar n-aveau nici câte lemne să pună pe foc, nici când erau bune corcoduşele de trimis la cazan, da-n noaptea asta ştiu că e-n pandalii nemaivăzute, şi-i de-abia la jumătate; şi ăştia ce-or mai fi vrând, ce vreţi, mă?, puneţi câinii pe ei, şo pe ei, cotarle, da' câinii amuţiseră, se-muiaseră de-o frică pe care n-o mai simţiseră; şi cei doi străini intrară-n curte, apoi în casă, nestingheriţi, răspândind tăcere şi nemişcare în jur.

Te-am găsit! şi cele trei cuvinte ricoşau inexpresiv pe pereţii încăperii, înfigânduse-n acelaşi timp direct în urechile fostului pirat, care când le-nţelegea cu groază, când râdea tâmp, încercând să apuce o lingură inexistentă, te-am găsit, ... am ăsit, ...sit-sit-sit-sit, cuvinte care sfărâmau universul prezent şi-l organizau după alte reguli, întorcându-l cu 25 de ani în urmă, pe alte meleaguri, în care un alt Zipa, un Zipa tânăr încă umbla înebunit după o gaură de şarpe în care să încapă odată cu banii furaţi, cuvinte care sunau din ce în ce mai clar, dornice să ajute în sfârşit o minte omenească să-nţeleagă că gata, s-a sfârşit, fă-ţi sfânta cruce, scoate ce-ai furat, că noi trebuie să ne-ntoarcem cu inima ta haină aruncată-ntre banii cu care ne-aşteaptă fraţii noştri, fraţii mei, îngăimă boierul, refăcând clipa prezentă, limpezit de băutură şi oboseală, pândind calm, fioros de calm, ca o fiară încolţită, petrecerea următoarelor clipe, fraţii mei, zise mai cu inimă, Spiros şi Mavros, Mavros şi Spiros, tot ce vreţi, sunt al vostru, dar să discutăm, luaţi loc, trăgea de timp boierul, dezamorsând transpirat minele care zăceau în secundele acelea tensionate, al vostru, şi mintea-i lucra cu o viteză uluitoare, al vostru, şi nu mai era loc pentru altceva, parcă ieri dăduse lovitura şi-acum se-ntâlnea cu aceleaşi stări apăsătoare de nesiguranţă, stări la fel de proaspete ca acum un sfert de veac, parcă-ntre timp n-a mai fost nimic sau a fost altceva, într-un fel, aşteptase clipa asta, oricât se bălăcea în desfrâu, în uitare, simţea că e ceva lipsă, că va da socoteală pentru jaful făcut în vistieria tovarăşilor trăitori din jaf; un câine se trezi lătrând aiurea în liniştea nopţii şi Zapa deschise fereastra şi strigă la el şi câinele se linişti în somn, visase ceva urât, Spiros şi Mavros, Mavros şi Spiros, buni băieţi, cam şarle, da' buni, da' de unde băieţi, erau oameni în toată firea, răbdători ca nişte catâri, dacă au avut puterea să-l caute atâta amar de ani, hotărâţi să execute un ordin nescris dat demult, da' poate scăpăm, scăpăm, că nici eu nu-s prost şi ei ştiu asta, mă omoară şi pleacă cu mâinile-n buzunare, nu le convine, ce vor, să aflăm ce vor şi strivi o gânganie care-l lovise-n frunte şi căzuse apoi ameţită pe masă, am bani, băieţi, am bani mai mulţi ca atunci, pot să vi-i dau înapoi întreit, da' nu asta-i socoteala, mâncare, mâncare şi rachiu pentru iubiţii mei oaspeţi, sunteţi oaspeţii mei, cereţi ce vreţi şi vi se va aduce, orice, şi noaptea cerută de el prea devreme se lungea, tresărea din zgomote misterioase venind din pădure, din baltă sau de sub podea, înegrindu-se şi-nstelându-se odată cu norii care-şi mânau coamele spre apus, noapte de Bărăgan, să plece ţiganii, dar ei plecaseră, mirosiseră că nu-i a bine şi singur Zapa, lângă fraţii lui duşmani, aştepta.

Nimeni nu are vreo putere asupra noastră, zise Mavros în timp ce aşeza cu grijă pe masă marele pahar în care cu-o clipă-n urmă clipocise ţuica, venim şi plecăm fără să dăm socoteală, fie ce-am lăsa în urma noastră, continuă şi-şi privi fostul tovarăş aşa de pe-nţeles încât acesta simţi cum pe dedesubt şuncile încep să i se topească încet, fără motiv, şi ştim că ai şi bani, că altfel nu mai veneam încoace, da' noi mai vrem şi altceva, interveni Spiros înainte de a duce paharul la gură, ce vor, ce vor, Hariton ce mai face, era cel mai viteaz dintre noi, mi-e dor de el, trezea boierul nişte amintiri periculoase, lasă vitejia, nu-i vorba de ea, şi puşcoacele jucau un dans parcă femeiesc, Hariton e mort, zise Mavros, mai ţi-e dor de el? întrebă rânjind Spiros, şase mii de galbeni şi mergi cu noi, n-am, horcăi Zapa, simţind că-ncepe târguiala, zece mii şi rămâi aici, sunau vocile piraţilor, da' cu-o gaură-n frunte, n-am, se tânguia Zapa, apoi şapte mii şi lăsaţi-mă, te omorâm, ridicară tonul cei doi, zece mii şi rămâi aici fără nici o gaură-n plus, mai beţi, mai beţi, îi îndemna boierul şi-ncerca să le toarne-n pahare, nu acum, acum nu, scoate nouă mii de galbeni pe masă şi-am plecat, fie, cedă Zapa, frângându-şi mâinile, desfigurându-şi chipul a nenorocire, dar în el clocotea de fericire, ieftin, ieftin, da' din clipa asta stingem toate datoriile, toate, şi-aruncară pungile-n nişte tolbe-ncăpătoare, şi-acu să bem, acum să bem, să-mi mai povestiţi, să-mi povestiţi, că muream de mirosul mării, al vostru şi-al sângelui de negustor jefuit; şi-au început să bea şi să povestească şi zorii i-au găsit beţi morţi, Zipa a mai apucat să strige la slugi să nu intre nimeni, şi-au adormit care pe unde-a apucat, lumânările-au ars în conac toată ziua, până noaptea, când cei trei s-au trezit, au controlat banii şi s-au pus din nou pe băut, să nu ne otrăveşti, că te-ai ras, beau cu voi, mor cu voi, parcă nici nu se mai văzuse până atunci om mai mulţumit că a pierdut o grămadă de aur, nu-i vorbă că mai avea de zece ori pe-atât şi-ncă ceva-n plus, că-ntr-un moment de beţie şi orgoliu făcuse hârtie către vodă să-i dea voie să-mbrace zidul înconjurător cu bani de aur şi vodă, după ce şi-a revenit, a dat-o pe glumă zicându-i că da, puneţi banii pe gard, te las, da' să-i pui pe cant, dar el n-avea chiar atâta sau poate avea şi-a lăsat-o pe glumă, cum o-ntorsese vodă, aşa că acuma, în a doua noapte, putea să se-mbete fără grijă, nu mai avea nici o datorie la nimeni, din contra, toţi erau datori la el şi el ştia să mulgă, *o să ard cu un tăciune cei o mie de ani/oale de-aş fi şi-ar fi pline cu bani*, în timp ce barca din nisipul Ialomiţei putrezea lent şi distileria de spirt tăcea, cutreierată de şerpii şuierând la marginea unui veac XIX plin de surprize.

Eugen Jebeleanu, mentorul și „Nemiloasa speranță”

(Episodul 4)

„Într-o zi a venit în biroul în care lucram la o masă cu Țoiu, un poet celebru care mi-a spus că m-a citit și că trebuie să scriu. M-a luat de mână, m-a dus la director și i-a impus... demisia mea. Era Eugen Jebeleanu. Poetul care a fost părintele meu literar. Cel care cu nemaipomenită delicatețe mi-a îndrumat, ceea ce se cheamă a fi, primii pași.”

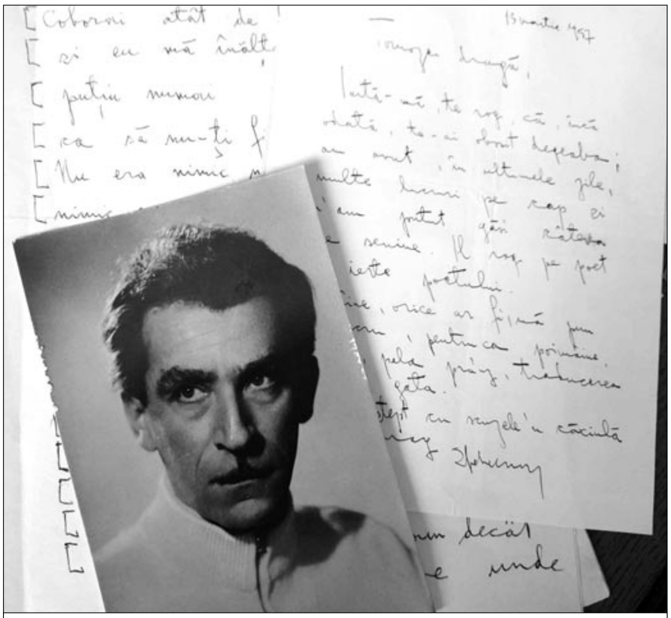
Evocarea aceasta (interviu din 1969, în *România literară*) se referă la anul 1954, când, absolvent al *Școlii de literatură „Mihai Eminescu”* și, cum spune el, „obsedat de personalitatea tiranică a băiatului din Mălinii Fălticenilor”, se angajase redactor la *Editura pentru literatură.*

Intervenții pentru angajarea cuiva s-au văzut cu duiumul în lumea culturală a tuturor vremurilor, dar una ca asta de „extragere” dintr-un bun post redacțional, n-am prea văzut... Rămân multe întrebări: se cunoscuseră înainte cei doi sau era pur și simplu prima întâlnire, intuiția lui Jebeleanu după ce citise versuri în gazete publicate de Gh. Tomozei, liceanul plecat nu demult de la Târgoviște?

Avem așadar un posibil punct de pornire al acestei frumoase prietenii, o relație de la mentor la învățăcel, după modelul rilkean.

Abia peste ani, Gh. Tomozei avea să deseneze un portret coerent al evoluției mentorului său, pornit din începuturile acestuia, căci nici Jebeleanu nu a fost marele hidalgo al literaturii românești, chiar de la început. Era cel care „a debutat cu un volum *Schituri în soare,* cu poeme mai degrabă copilăroase decât adolescentine, pentru a redebuta editorial cu *Inimi sub săbii,* în colecția *Tineri scriitori needitați*, și cu memorabile traduceri din „poeme de Rainer Maria Rilke”. Debutul, salutat de E. Lovinescu și înregistrat de către G. Călinescu în *Istoria* sa, a preludiat o vocație ale cărei dimensiuni aveau să se releve cu pregnanță mai ales în anii urmând eliberării.”

Așa scrie Tomozei în articolul *Nemiloasa speranță,* la aniversarea de 60 de ani a poetului Eugen Jebeleanu. În 1971 lucrurile se schimbaseră, Jebeleanu era pe culmile recunoașterii, tocmai i se decernase în Italia ***Premiul Etna Taormina***, de mare recunoaștere internațională. Jebeleanu figura într-un șir de personalități europene citate mai peste tot, precum Aragon, Elsa Triolet, Pablo Neruda. Idealurile lui de stânga concretizate în anii incomozi, dacă nu chiar imposibili pentru adepții acelei

Scrisoare către tânărul Tomozei de la maestrul Eugen Jebeleanu, martie 1957

Tomozei și maestrul său Eugen Jebeleanu, despre care scria: ***Muncit, dominat, chinuit, torturat de eminesciana idee a descifrării mirajelor vieții și morții, Jebeleanu e poetul ce urmărește cu o dramatică și netulburată consecvență afirmarea omului.***

ideologii, îl propulsaseră în eșalonul celor sacrosanți din noua lume.

„Cărți de poezie, de traduceri sau de eseistică s-au adunat în rafturile bibliotecilor și cei ce iubesc cu adevărat poezia românească și o urmăresc în toate etapele ei nu pot să nu înregistreze adâncul răsunet al unor lucrări ca: *În satul lui Sahia*, *Bălcescu* și - mai înaintea lor - whitmanianul poem *Ceea ce nu se uită* care, în momentul în care au apărut, erau numai încercări de a da chip nou unor vechi visuri, ci și - operă de pionierat - mărturisirea dorinței de a le sluji activ, de a le insufla aburul unor nobile emoții. În tot ce a scris în primele decenii ale acelei istorice perioade, Eugen Jebeleanu și-a dovedit bărbăteasca tentație de a capta valorile explozive ale cuvântului, de a oglindi adânci mutații spirituale.” (în Gh. Tomozei- *Manuscrisele de la Marea Neagră*, Editura Cartea Românească, 1981)

Admirația lui Tomozei este mereu argumentată chiar și atunci când se risipește în volute și aporii. O fotografie de „familie” vine în argumentarea relației apropiate pe care au avut-o, iar asupra prieteniei poetului cu soția lui Eugen Jebeleanu care se purta cu el precum cu un fiu, plasticiana Florica Codrescu, vom reveni cu alt prilej, separat, dedicându-i un episod, nu puține fiind semnele acestei calde prietenii, existente în Arhiva lui Tomozei: desene, crochiuri, bilete de invitații, corespondență.

Ca în multe din prieteniile din viața lui Tomozei, amiciția sinceră e completată cu articolul din presă, admirativ. *Surâsul Hiroshimei*, *Cântec împotriva morții* și *Elegie pentru floarea secretă* sunt pentru Eugen Jebeleanu creații fundamentale, în care o frenetică tinerețe metaforică a fuzionat, muzical, cu ideile niciodată abandonatee ale conceputului său estetic.”

Pentru tânărul Tomozei, Jebeleanu fusese o prezență, un om săritor și bun conviv... O mărturisea Tomozei însuși. O demonstrează scrisorile.

„13 martie 1957

Tomozei dragă,

Iartă-mă, te rog, că încă odată te-ai obosit degeaba: am avut, în ultimele zile, multe lucruri pe cap și n-am putut găsi câteva ore senine. Îl rog pe poet să ierte poetul.

Mâine, orice ar fi, mă pun pe lucru, pentru că poimâine, Vineri, pe la prânz, traducerea să fie gata. Te aștept (...) E. Jebeleanu.”

De altfel, referatul din 14 martie 1955 adresat Editurii de Stat pentru Literatură și Artă, argumentând necesitatea publicării cărții tânărului poet Tomozei, este semnat de Eugen Jebeleanu...

Răsfoiesc manuscrisele, unele poezii sunt de o modernitate acută și de o emoție uluitoare! Am nevoie să îl recitesc, să văd dacă sunt inedite sau publicate, am nevoie de timp... să înaintez ca un arheolog anonim într-un sit pierdut, să înaintez cu precauție doar câțiva centimetri pe zi... Îmi trebuie timp. Dar cine mai are ?

Mă îngrijorez de indiferența celor care vin, dispuși mai ales să critice, să ricaneze, să judece fără a înțelege contextul, realitățile acelor ani. Mă uit cu invidie sinceră la alte nații, la alte literaturi, mai cu seamă la cea franceză: cu câtă atenție, devoțiune, înțelepciune, recuperează totul, indiferent de epoca din care vine autorul, de convingerile sale ideologice, de biografia lor. Astfel sunt revalorizați și puși în lumină și Aragon, și Celine, și Drieu la Rochelle sau Georges Duhamel.

Aflați încă într-o prepubertate literară, noi ne fandosim și întoarcem spatele multor autori, sub influența unui soi de parvenitism ideologic, care nici măcar nu e de import.

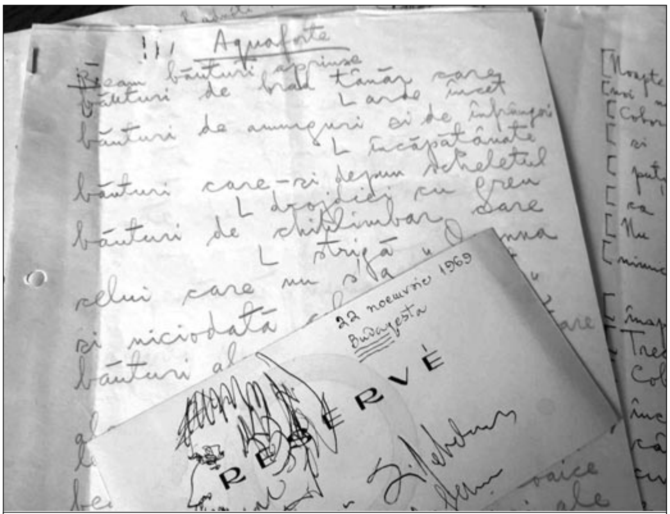
Revenind la Eugen Jebeleanu și la un scurt fragment din poemele adăpostite de Arhivă.

„De acum înainte, obișnuiește-te să trăiești din amintiri

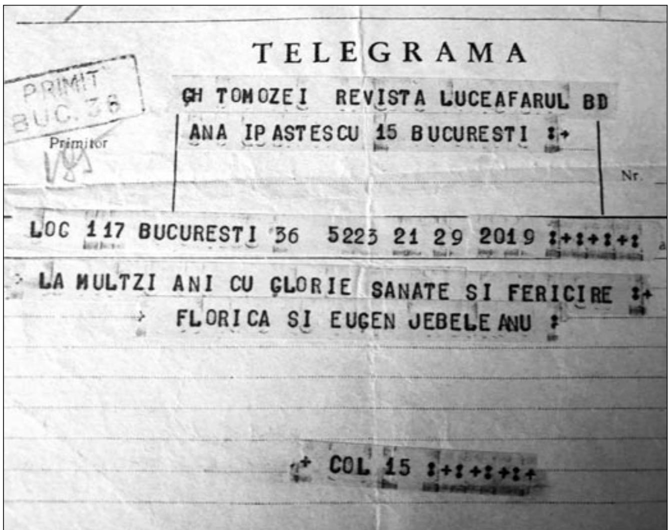
Din umbre de planete pierdute, din norii care fug,

din amintiri subțiri (...)

Tot ce-a fost frumos s-a petrecut cu cel

Manuscrisul la **Aqaforte**, de Eugen Jebeleanu, și un bilețel cu autograf primit de Tomozei într-o călătorie la Budapesta

TELEGRAMA

PRIMIT BUC. 36

Primitor

GH TOMOZEI REVISTA LUCEAFARUL BD ANA IPASTESCU 15 BUCURESTI

Nr.

LOC 117 BUCURESTI 36 5223 21 29 2019

LA MULTZI ANI CU GLORIE SANATE SI FERICIRE FLORICA SI EUGEN JEBELEANU

COL 15

O telegramă de felicitare din partea familiei Jebeleanu la aniversarea lui Gh. Tomozei, pe atunci redactor la revista *Luceafărul*, Bulevardul Ana Ipătescu, 15 (actualul Bulevard Lascăr Catargiu)

Care acum este altul
Obişnuieşte-te cu prăpastia şi cu saltul"

(Fragment dintr-o poezie de Eugen Jebeleanu trimisă lui Gh.Tomozei într-un grupaj pentru revista ***Argeş***, pe care acesta o conducea la vremea aceea.)

Am să închei acest episod cu o mărturisre mai veselă, pentru a schimba registrul înecăcios al părerii de rău că nu ştim să ne valorizăm suficient scriitorii de parcă am fi atât de bogaţi încât i-am putea rătăci pe drumul nostru autosuficient.

La 27 decembrie 1983, Tomozei nota cu maliţie:

„Remember. E durerea mea faptul că nu i-am putut împrieteni pe N. şi pe Eugen Jebeleanu pe care inima mea l-a ţinut drag încă din adolescenţa literară.

N. saluta ceremonios, E.J. răspundea (când răspundea) rece, distant, învăluit în fum şi în parfum de havană. Azi însă, N. îmi raportează fericit:

N.: „Bătrâne Tomahawk, m-am împăcat cu Jebelone!"

- „Dar când v-aţi certat?"

N: „Niciodată, da› ştii că nu prea mă-nghite."

- „Ar fi şi greu. La proporţiile tale..."

N.: Merci, Becaud! Ce mai încoace şi-ncolo, ai de ce să-l iubeşti, principe, pe marele leu, pe tigrul, dom ‹le, tigru de Toledo, că e ca sabia, ce mai..."

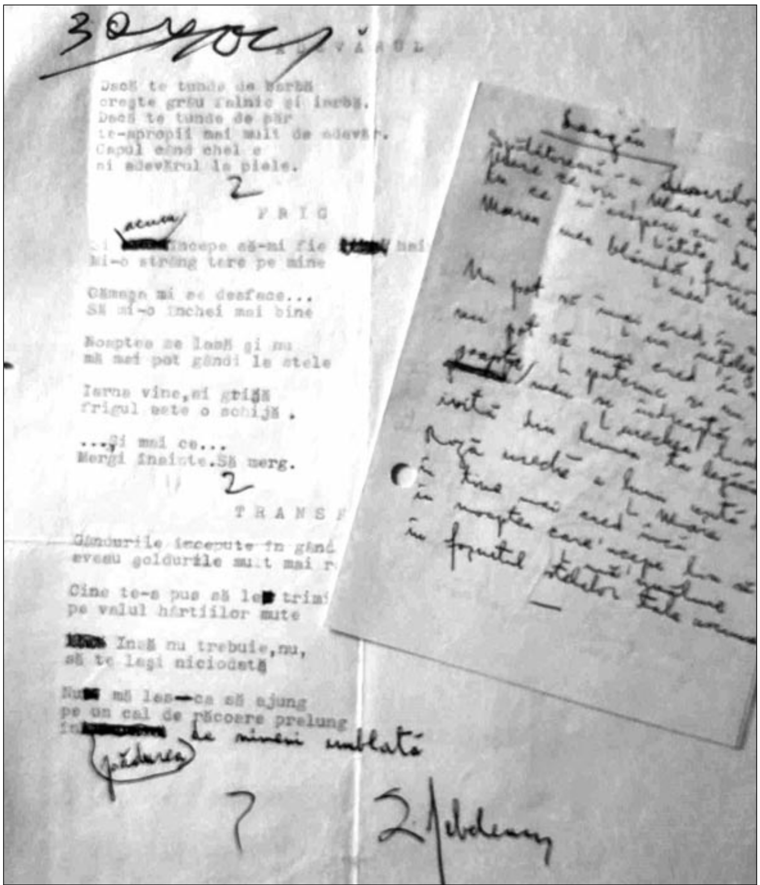
- „Cum s-a-ntâmplat ?"

N.: „Îl căutam pe Iancu să trag din el o mie de coroclinci, că am datorie mare la Fondo-cane, când tocmai intră pe uşă Don Jebelone. Da› să nu mă vadă, da eu, ţeapăn, mă-nfig în urechea lui cu un pupi-dulce trăznet. Daţi-mi voie, domnu Jebeleanu să sărut pe tâmplă cel mai mare poet, i-am zis şi el m-a mângâiat aşa, uşor, fin, mă-nţelegi, de fapt abia m-a atins şi mi-a zis: „Mă, Nichita, îi fi şi tu trist de ceva. Şi avea în ochi un fel de dragoste."

- „Şi asta a fost tot?"

N: „Păi, n-ajunge ? Acuma poate să mă-njure o sută de ani: nu-l mai cred" (Gh. Tomozei, **Plantaţia de fluturi**, Editura Cartea Românească, 1988).

Cleopatra LORINŢIU

Dacă te tunde de barbă
crește grâu falnic și iarbă.
Dacă te tunde de păr
te-apropii mai mult de adevăr.
Capul când chel e
ai adevărul la piele.
2
FRIG
[redacted] începe să-mi fie [redacted] mai
mi-o strâng tare pe mine
Cămașa mi se desface...
Să mi-o închei mai bine
Noaptea se lasă și nu
mă mai pot gândi la stele
Iarna vine, ai grijă
frigul este o schiță.
...Și mai ce...
Mergi înainte. Să merg.
2
TRANS
Gândurile începute în gând
aveau șoldurile mult mai r
Cine te-a pus să le[redacted] trimi
pe valul hârtiilor mute
[redacted] Însă nu trebuie, nu,
să te legi niciodată
Nu[redacted] mă las — ca să ajung
pe un cal de răcoare prelung
în[redacted] de mineri umblată
pădurea
E. Jebeleanu

Poezii de Eugen Jebeleanu purtând autograful şi corecturile sale. Arhiva Gheorghe Tomozei.

Poeţii Eugen Jebeleanu şi Virgil Teodorescu

Fotografie din albumul lui Gh. Tomozei purtând explicaţia scrisă de acesta: *Floricica, Eugen, Tudor Jebeleanu.*

Ana şi Mihai Olos

Ana Olos este profesor universitar, cercetător literar, anglistă, traducătoare şi scriitoare. Născută la Timişoara în 1940, a studiat engleza la Universitatea „Babeş Bolyai" din Cluj-Napoca. A susţinut doctoratul în Literatură Comparată, cu o teză despre Blaga şi T.S. Eliot, la Timişoara, cu profesorul de estetică Victor Iancu. A făcut cursuri de specializare în Canada şi Germania şi a avut burse de documentare la Institutul J.F. Kennedy de la Berlin. A predat Literaturi Anglofone şi Studii Canadiene la Facultatea de Litere a Universităţii de Nord din Baia Mare, unde a înfiinţat şi Centrul de Studii Canadiene.

Aşa cum aflăm dintr-un interviu acordat scriitorului Stelian Ţurlea, Ana Olos a predat „o engleză învăţată în ţară", cum au făcut majoritatea celor din generaţia ei, şi a mea. După retragerea din învăţământ, mărturiseşte autoarea, a reluat paginile de proză şi poezie ţinute la sertar.

Recitind acum aceste date biografice, îmi amintesc cele două cărţi trimise de Ana Olos şi publicate de mine la Contemporary Literature Press: o traducere din poezia Elenei Ştefoi şi un volum de poeme [scrise în engleză şi traduse în română] de Ana Olos. Ambele au apărut bilingv, în engleza Anei, care, trebuie să spunem aici, este impecabilă. Cum zicea cândva cronicarul Miron Costin, „nasc şi la Moldova oameni". În cazul Anei este vorba de Ardeal.

Cred că nu mă înşel dacă afirm că Ana Olos a trăit cu adevărat abia după retragerea din cariera universitară. A scris. A scris cu mare bucurie despre Urmuz, dar şi *Poeme de circumstanţă, plagiate şi versificări* (Contemporary Literature Press, 2014), şi un jurnal, pe care l-a intitulat *Mihai Olos. La poveşti în casa de paie, visând la oraşul-sat universal* (2015).

Eu cred că Ana a scris literatură adevărată atunci când a povestit, ca într-un mozaic intelectual [dar nu numai], fragmente din firea şi gândirea artistului plastic [desen, pictură, sculptură, experiment, artă digitală, dar şi o filosofie cu totul specială...] Mihai Olos— soţul Anei şi tatăl copiilor ei.

Faptul că Ana a scris poeme în engleză, printre altele, m-a apropiat mult de scrisul, dar mai ales de ne-scrisele ei. Ceva ne uneşte. Acel ceva îl bănuiesc, dar nu îndrăznesc să-l numesc. Ana se explică aşa [în interviul luat de Stelian Ţurlea, el însuşi scriitor de o sensibilitate inegalabilă]:

„Încercarea de a scrie poezie într-o limbă străină îţi oferă posibilitatea de a fi altfel decât în mod obişnuit, mai puţin reticent, dar şi să te vezi autoironic. Dacă stângăciile din poezie ar putea fi luate drept licenţe poetice, cu totul altceva e când încerci să scrii proză schimbând codul lingvistic acasă la tine. E un fel de refugiu/subterfugiu sau, mai de grabă o plecare fără trup în exil. Deşi am trăit şi înregistrat în scris experienţa asta, poate din nevoia de a-mi privi mai puţin subiectiv reacţiile faţă de evenimentele cotidiene, *nu am convingerea că ceea ce am scris poate fi considerat literatură*. Şi deocamdată nu îndrăznesc să aflu."

Am subliniat cu italice ceea ce simt şi eu. Nevoia, dar şi teama de cititor...

Scriu aceste rânduri, cred, pentru că văd sufletul autoarei, dar şi pentru că descopăr, în urma paşilor ei, tălpile apăsate, paşii hotarâţi ai acestui artist renascentist, care înfulecă toate felurile de artă cu nesaţ—paşi care, la un moment dat, se despart de urmele Anei. Voi încerca mai întâi să povestesc, minimal, parfumul acelor urme diafane, în care poeta spune şi nu spune. Nu îmi permit să fac eu lumină acolo unde sufletul are nevoie de catifeaua beznei, dar nici nu mă îndur să trec cu vederea versuri de o mare intenistate afectivă.

Povestea începe cu o reîntoarcere, intitulată „Pasăre pândind": „Hei, ai venit din nou să mă vezi?" Este vocea poetei. Ea vede mai mult, mai clar, mai dureros decât ar vrea: „mă urmăreşti cu binoclul... Ai venit să mă vezi cum îmi dreg cuibul distrus?... S-o iau de la zero, sugerezi, iar cu tine?"

Apoi poeta se uită în oglindă şi vede ce nu ar vrea să vadă, ceea ce s-a întâmplat împotriva dorinţei ei: „Eu, fosta-ţi captivă din colivie / cu inelul de aur înfipt adânc / încă în os / mă prefac că nu-mi pasă/... / îmi întind în văzduh / aripa frântă." Poemul se încheie cu adevărul care nu poate fi ocolit:

„răzbunarea nu-i
sportul meu favorit.

Pot doar să te iubesc
aşa cum tu nu m-ai iubit."

Ideea care modelează acest grup de poeme este „Paradă între dragoste şi moarte". Poemele se întâmplă într-un timp confuz, o vreme trecută şi prezentă deodată: „Cum să măsori distanţa ce separă / o strângere de mână şi-un sărut"? Poeta este şi ea confuză: „nu mai ştiu ce să expun / ce să ascund / din ce-a rămas". E vremea unei „cine luminate" [nu de taină], „unde suntem doar noi". „Doar noi" este un alt mod de a numi iubirea. O iubire sacrificată:

„glasul absenţei tale ca ecou
al unui nedansat
de noi tangou"...

Atingerea reînvie târziu, când trupul fizic şi-a greşit de mult drumul. *Les jeuxsont faits... Rien ne va plus...* :

„O biată-albină freamătă-ntre geamuri
în plasa transparenţei prizonieră
acelaşi zid de sticlă ne separă
atingerea de mână — vicleană barieră — "

Timpul s-a sfărâmat definitiv: „Eu nu pot sta / iar tu nu vrei să vii / nu ne rămâne nicio şansă / oricât am mai dori."

Poemul este, însă, şi aşteptare, în ciuda ireparabilului:

„Aprinde candele câte ai toate
exclude întunericul şi vina
imploră a sufletului meu odihnă
şi-aşteaptă zorile senin
căci poate fi-va-ngăduit
să mai revin."

O Penelopă scufundată în grija cuibului, a căminului, a copiilor: „Credincioasă căminului / nimic din lume n-am văzut / în afară de pânza ce-o ţeseam / în ture de noapte / şi de trebile făcute ziua / în locul lui.” Un suflet care refuză să vadă singurătatea, să uite aşteptarea. Ulise va veni, şi va fi primit chiar dacă târăşte după el o vină amară:

„-n-am stricat
nicio pânză.
Toate-s frumos rânduite în pod
pentru ziua în care
soţul rătăcitor se va-ntoarce
să-nceapă masacrul şi aici”

Poemele din acest grupaj au o poveste incertă, poate total imaginară, poate nu. În mod cert, însă, ele aduc o trăire intensă: „Ce leneşă clipa, ce singuratic cântăreţul...” Nu este tristeţe, nu este nici durere. Este o nădejde pierdută, pe care nici cuvintele poetei nu o pot învia: „Erai atât de arătos / cu barba ta lungă / şi părul încâlcit - “ Cuvintele sunt singura ei armă:

„În fiece dimineaţă
trebuie să revin în mine
căci în fiece noapte rătăcesc fără trup
prin ţări străine
mă iau de mână cu cine nu ştiu
ne-mbrăţişăm până târziu.
Ce leneşă clipa
ce singuratic cântăreţul
şi viaţa merge înainte învârtind
acelaşi disc învechit.”

În 2014, odată cu cele două volume trimise mie pentru publicare, a poposit în prag la mine o iconiţă ca o dantelă în lemn. Şi Mihai Olos a lucrat mult în lemn... Magii. Naşterea. O am lângă mine mereu. Nu ştiu cine a sculptat lemnul. Ştiu doar că nu mă pot despărţi de ea. A fost pe biroul meu în Bucureşti. Acum este în odăiţa mea din sudul Franţei, unde m-au adus vremurile şi întâmplarea. Mi se opresc ochii pe ea de multe ori într-o zi. Mă veghează. Îmi reaminteşte că viaţa încă este a mea şi că fiecare dimineaţă îmi readuce cuvintele. „În fiece dimineaţă / trebuie să revin în mine / căci în fiece noapte / rătăcesc fără trup / prin ţări străine.“

Citind poemele Anei Olos, am regăsit curajul şi bucuria fiecărei zile.

*

Mi-am reamintit poemele Anei Olos pe când citeam *La poveşti în casa de paie. Fragmente de jurnal* [Fundaţia Triade. Timişoara. 2016], aşternut pe hârtie de Ana Olos. Eroul principal al Jurnalului este Artistul, ale cărui cuvinte le găsim pe toate paginile, adunate cu grijă şi rostuite în povestiri nenumărate.

Cine este Mihai Olos?

Ana Olos ne spune, în acelaşi interviu cu Stelian Ţurlea:

„Lucra enorm, nimeni nu făcea expoziţii mai mari decât el. O sută de lucrări într-o personală de pictură. Olos e un mare desenator.

Avea o libertate a lui. Un om mai liber ca el eu nu am cunoscut!

„Citesc poezie, cei mai buni prieteni ai mei sunt poeţii—scriu uneori poezie”, îmi spunea.

Avea o memorie extraordinară. Purta în el volume întregi de poezie. Nu degeaba îmi mărturisea că ar putea recita fără oprire o zi întreagă... Ne-a învăţat poezie în atelierul lui, acolo unde organiza seri de poezie extraordinare. Cu poezii care nu erau pe piaţă atunci.

Omul din Ariniş a avut prieteni ca Eliade, Cioran, Noica, cu care a avut schimburi extraordinare de idei. Dar şi el i-a marcat. Mihai avea un fel particular de a vorbi. Cu pauze care vorbeau şi ele într-un fel sau altul. A fost un personaj uluitor. Altfel nu ar fi plăcut inclusiv celor mai simandicoşi critici de artă. Avea un cerc de admiratori sinceri şi constanţi. Care proveneau din toate categoriile sociale. Şi cred sincer că în fiecare sat din Maramureş avea câţiva prieteni. Pentru că oriunde ajungeam, oriunde ne opream, era imediat înconjurat de oameni.”

Jurnalul acesta consemnează întâmplări din viaţa lui Mihai Olos şi, din când în când, luminează, în multe colţuri de poveste, şi legătura lui sufletească şi intelectuală cu Ana Olos, apropierea lor profundă, care acum, în Jurnal, se derulează în absenţa Artistului. Imposibila lui întoarcere [Mihai Olos, 1940-2015] descoperă o faţă ascunsă a Anei:

„Erai atât de arătos
cu barba ta lungă
şi părul încâlcit— “

Jurnalul este plin de întâmplări şi ziceri de un umor irezistibil. Toate amintirile conturează, de fapt, un personaj cuceritor, care ne aduce foarte aproape, la masă cu mari artişti, scriitori, filosofi [Ion Agârbiceanu, Lucian Blaga, Petru Comarnescu, Ion Vlasiu, pictorul Constantin Dipşe; poeţi importanţi ca Ion Papuc, Gheorghe Pituţ, Nichita Stănescu; Mircea Eliade; Emil Cioran, soţii Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, Constantin Noica...]. Iar lângă ei, regăsim oameni de la ţară, seducători prin înţelepciunea lor plină de mister. Toată cartea este o remarcabilă îngăduinţă şi iubire de oameni. Mihai Olos are o inteligenţă vie, care vrea să ştie tot, să facă tot, să înţeleagă tot... Am putea zice, în cazul lui, *„Homo sum; nihil humani a me alienum puto.*”

Cei care citesc vorbele lui de duh, povestirile despre felul cum a izbutit să se afirme într-o lume neagră [anii de până în 1990] şi să ajungă cunoscut în lume, se molipsesc de pofta lui de viaţă, de mintea lui ageră, de eleganţa cu care ştie să fie afectuos, inteligent, tolerant.

În entuziasmul meu, i-am sugerat Anei să traducă volumul şi să îl publicăm online. Citind eu cartea mai bine, mi-am dat seama de absurditatea ideii. Întreg acest jurnal este intraductibil. E ca şi cum aş muta Maramureşul la Paris. Limbajul lui este de netălmăcit. Subînţelesurile lui nu au echivalent, atât de multe lucruri exprimă ele deodată.

*

Am rămas, din multele poveşti ale unui pictor şi ale unei angliste-poete, cu sentimentul unui miracol. O icoană dantelată în lemn şi două suflete îngemănate, care m-au îngăduit aproape şi care mi-au îmbogăţit sufletul cu lumina lor, cu bucuria lor de a gândi...

Primind eu de la Ana icoana dantelată în lemn—o naştere şi trei magi—, ca un dar care m-a îngăduit în apropierea creaţiei acelor două suflete, nu puteam face altceva decât să scriu despre cărţile Olos ca despre o icoană, pentru ca şi alţii să se apropie de Jurnalul Anei şi al lui Mihai Olos... Ceea ce am şi făcut.

Lidia VIANU

…în numele celor „proscriși”, în numele Adevărului!*

Iată o carte cu un titlu care „vorbește” de la sine, prin titlul ales de redactorul ei, Ileana Corbea-Florescu, dar, desigur, mai ales prin conţinut, „în numele” celor care – astăzi – sunt tot mai des contestaţi, denigraţi tocmai de către *„şmecherii* conjuncturii”.

Autorul, **Nicolae Florescu** – un scriitor care îmbrăcase adesea şi haina jurnalistului (conştient că „gazetăria nu constituie pentru un critic şi istoric literar o activitate colaterală sau secundară”) – îşi asumase sarcina şi dreptul (conferit de activitatea de o viaţă!) de a vorbi/ scrie „în numele” celor *proscrişi.* Cine sunt aceştia? Cititorul află parcurgând cartea alcătuită dintr-un *sumum* de articole (din *Jurnalul literar*), interviuri la radio ori în şi (pentru) alte reviste, interviuri nepublicate, iar altele apărute, dar cenzurate de către redactorii cu teama de *adevăr.*

De fapt, volumul este structurat de redactor în patru capitole: I: Publicistica (deschis cu editorialul din primul număr al *Jurnalului literar,* 8 ianuarie 1990) şi încheiat cu un articol din octombrie-decembrie 2012); II: Anchete şi interviuri; III: Dialoguri esenţiale; IV: Schiţe de portret (în care sunt puse împreună cuvinte de firească apreciere pentru cel care a fost – şi a rămas în istoria literaturii/ culturii noastre – Nicolae Florescu), semnate, printre alţii, de Gh. Grigurcu, Virgil Ierunca, Barbu Cioculescu, Bujor Nedelcovici. „Deschiderea” (Prefaţa) îi aparţine unei foste doctorande – şi apoi colaboratoare, Dana Dad, după cum Ruxandra Mihăilă, „colega de *Manuscriptum* mai bine de două decenii”, lasă – simbolic – o uşă deschisă (chiar dacă aparent scrie numai o Postfaţă!) „Întoarcerii lui Aristarc”.

Şi astfel, Nicolae Florescu, scriitorul care se revendica din Aristarc, criticul literar al Greciei antice, s-a „întors” pentru cititori cu pertinente analize asupra literaturii noastre, asupra unor scriitori români, deopotrivă din ţară sau din exil, dar şi asupra societăţii în care a trăit. Din capul locului, de la primul titlu al *introducerii* în articolele de publicistică, cel ales deschide perspectiva asupra stilului scrisului său, asupra „intervenţiilor de *atitudine* intelectuală*”* din revista pe care a înfiinţat-o, *Jurnalul literar*, continuatoare declarată a celei fondate de G. Călinescu, nu numai prin nume, cât mai ales prin deziderate şi rol (readuse în atenţie în interviul „cenzurat de Augustin Buzura la *Curierul românesc”*): „revenirea la tradiţie, recursul la formele stabile ale spiritualităţii româneşti, regăsirea în deschiderea europeană spre valorile umaniste, pledoaria pentru o nouă renaştere culturală bazată pe dialogul intercultural, dar şi pe schimbul de idei între culturile modernităţii.” (p. 205) Iată, pe scurt, dar extrem de clar conturat, însuşi crezul sub care, de alfel, N. Florescu şi-a pus nu numai noua serie a *Jurnalului*, dar şi întregul său scris, publicistic ori de critică şi istorie literară, ideile cu care înţelegea să abordeze arena literară!

Atitudinea sa a fost totodată aceea a luptei împotriva imposturii, a „profitorilor de situaţii politice”, a „vorbelor goale”, a „filosofilor fără operă”, a „academicienilor analfabeţi”, a „canaliilor”care îşi ascund propriul comportament ticălos prin atac. De altfel, Georgeta Drăghici, autoarea unui interviu radio (din 8 ianuarie 2011) îi defineşte perfect personalitatea prin „nevoia de a spune *adevărul* în care crede” (p. 253, s.n.) Un crez străbate astfel întregul volum, indiferent de forma pe care o iau textele (articole – nu de puţine ori de analiză a situaţiei politice din acel moment, politicul având, firesc, repercursiuni asupra culturii! – ori răspunsuri directe la întrebări ale unor reporteri) – exprimarea *adevărului* prin cuvânt, în condiţiile *fricii de adevăr*!

Un capitol aparte, nu atât în structura volumului, cât mai ales în activitatea scriitorului şi jurnalistului Nicolae Florescu, l-a constituit *recuperarea literaturii exilului.* O va afirma direct în dialogul cu Pavel Chihaia, el însuşi un reprezentant important al exilului anticomunist: „unul dintre scopurile noastre esenţiale, în momentul apariţiei revistei (*Jurnalul literar*, n.n.) a fost tocmai ideea recuperării masive şi a reintegrării literaturii şi culturii exilului în contextul mai larg şi mai generos naţional românesc.” (p. 187) Şi astfel, printre „dezideratele” – replică (şi continuatoare ale *Jurnalului* călinescian), N. Florescu le enumeră în amintitul dialog: „conectarea problematicii teoretice şi metodologice a istoriei literare româneşti în stadiul actual al cercetării europene, rescriere adevărată şi integrală a literaturii şi a tradiţiilor culturale religioase, dezbaterea motivelor care au determinat exilarea unor importanţi scriitori, fie în afara hotarelor ţării, fie în interior prin reducerea la tăcere. *Reintegrarea urgenta a literaturii exilului în cultura română.*” În completare, el arată că aceste deziderate aveau scopul de a umple golul creat de comunism, pentru că „ruptura petrecută vreme de o jumătate de secol nu a făcut altceva decât să blocheze posibilităţile noastre de înţelegere integrală a evoluţiei literaturii române”, iar „scara de valori în felul acesta s-a modificat”. În plus, pe lângă modificarea canonului, reintegrarea literaturii/ culturii exilului „umple golul /.../ cu o serie întreagă de personalităţi care nu numai că nu şi-au uitat ţara, dar au restituit acestei ţări în perioada grea de dominaţie comunistă *adevăratul sens estetic*” (p. 188, s.n.) Prin „reintegrarea prin „grila conştiinţei patriotice”, prin readucerea „acasă” a operei lor s-ar ajunge

astfel la o „reintrare în normalitate a vieţii culturale româneşti.” (p. 22)

Citatele de mai sus sunt dintr-un articol din *Jurnal*, dar mai ales din interviul cu Pavel Chihaia. O parte însemnată din volum o formează chiar interviurile. Rolul acestora este de a lumina nu numai personalitatea/ experienţa de viaţă/ atitudinea în faţa vieţii şi a întâmplărilor trăite ori cunoscute ale celui invitat să răspundă, dar luminează, mai presus de toate, timpul în care a trăit. Nu de puţine ori acest timp este (re)descoperit din unghiuri necunoscute (ori extrem de puţin ştiute) chiar de către contemporani. Una dintre aceste discuţii (purtate, succesiv în timp) sunt şi cele cu jurnalista de la postul de radio „Europa liberă”, Crisula Ștefănescu.

Adevărul despre scriitori ori despre „actorii” politici, despre un anume moment al vieţii lor, dar, mai cu deosebire, explicând cu argumente, unele aspecte şi atitudini blamate astăzi. Sunt de citat (şi citit!) astfel fragmentele despre Sadoveanu şi Călinescu, cărora li se contestă în prezent comportamentul, „pactizarea” cu regimul comunist, fără a li se pune însă viaţa şi atitudinea în contextul istoric. Citind acest interviu se va înţelege pe deplin că cei care se cuvine a fi acuzaţi nu sunt decât victime. „Se trece cu vederea peste condiţia, în fond esenţială, a diferenţierii obligatorii dintre profitori, deci aderenţii la teroare, prin cedare liber consimţită, şi victimele unui regim inuman, cărora colaborarea li s-a impus silnic, ca formă de supravieţuire”, argumentează N. Florescu, autocitându-se chiar din cartea pe care i-a dedicat-o lui Sadoveanu. (*Mihail Sadoveanu – între realitate şi mit*) Referindu-se şi la atacurile concertate asupra lui Eliade, în articolul cu un titlu transparent – „Responsabilitatea cuvântului tipărit” – autorul se întreabă, generalizând (şi aparent retoric!) „Cui foloseşte denigrarea valorilor culturii româneşti?” Răspunsul poate fi aflat citindu-i articolele de atitudine civică, dar chiar şi cele cu temă strict literară ori răspunsurile directe din interviuri.

S-a scris adesea nu numai despre profesionalismul lui N. Florescu, dar şi despre verticalitatea sa – ca om şi ca istoric şi critic literar. Barbu Cioculescu vorbea chiar despre „doi bărbaţi care conlocuiesc în Nicolae Florescu”, dar faptul că sunt „reuniţi într-o singură fiinţă este un simplu detaliu într-o existenţă în care, unul dintre ei a trăit tot timpul sub *estetic*, iar celălalt sub aspectul *etic*, ambele existenţe intersectându-se într-o remarcabilă personalitate.” (s.n.) Şi tot despre „etică şi estetică” „intim înlănţuite” va scrie şi unul dintre reprezentanţii exilului, Alexandru Herlea, constant colaborator al *Jurnalului literar*.

Între înţelegerea fenomenului literar (inclus totdeauna în contextul istoric) şi valorile morale de la care el însuşi nu s-a abătut nici ca om, nici ca scriitor, a fost în cazul său o armonie perfectă. „Eu mi-am respectat întotdeauna condiţia. /.../ Am spus întotdeauna ceea ce aveam de spus. /.../ Mă întreb de ce fac toate eforturile astea? De ce facem eforturile astea?” Iar răspunsul pe care singur îl dă îi subliniază responsabilitatea asumată: „Să mai recuperăm ceva, să mai aducem ceva la lumină.”

„Salvarea valorilor naţionale” a fost de altfel crezul profund după care şi-a călăuzit existenţa şi, implicit, scrisul, Nicolae Florescu. Şi, din nou, relaţia între istoria propriu-zisă şi istoria literaturii într-un timp în care sunt ignoraţi sau desconsideraţi mari scriitori ori sunt acuzaţi de ... naţionalism. Şi aceasta deoarece, în prezent, „Nu se mai aduce în discuţie, cum ar fi fost normal, ideea naţională, ci se vorbeşte de naţionalism, de naţionalismul românesc. Se face adică o trecere de la ceea ce ar fi fost normal să luăm în discuţie pentru definirea spiritualităţii noastre etnice, a specificităţii noastre, adică de la ideea naţională, la naţionalism. Şi asta este o gravă abatere de la adevărul istoric. Prin aceste etichetări cominterniste se produce o manipulare politicianistă foarte gravă a istoriei. Foarte gravă! Până şi patriotismul, un sentiment firesc, ajunge să fie etichetat ca extremism de dreapta, naţionalism.”

Nicolae Florescu a fost un mare patriot! O dovedeşte întreaga sa atitudine, verticalitatea şi curajul de a spune adevărul, deopotrivă în viaţă, în răspunsurile tranşante la întrebările reporterului; o dovedesc toate studiile şi cărţile sale (de mare valoare ştiinţifică).

Cu toată dezamăgirea celui care trăieşte în lumea contemporană, mărturiseşte că el crede în *cuvânt*, căci cuvântul „poate învinge”. Cărţile în care intelectualul de mare clasă, om de ştiinţă şi martor lucid (şi implicat totodată), alături de mărturisirile sale din dialogurile spontane întreţinute cu jurnalişti, demonstrează *puterea cuvântului de a învinge timpul*, de a se constitui în necesară depoziţie asupra unor oameni şi evenimente.

De aceea, nu o dată va afirma tranşant: „*vreau ca să rămână consemnat./.../ Trebuie să spun* toate lucrurile astea.” (s.n.)

„Martorul” lucid a înregistrat şi *spune*. În propriile cărţi sau în răspunsurile directe, concrete şi cu o mare bogăţie de informaţie, fie Crisulei Ştefănescu, fie lui Pavel Chihaia, Georgetei Drăghici, lui Marin Diaconu sau reporterului de la *Curierul românesc* (care nu a mai publicat interviul pretextând că în paginile *Jurnalului* era acceptată colaborarea lui Paul Goma!).

Şi astfel, *martorul* timpului prezent devine nu numai analist (pe toate planurile, inclusiv cel politic), dar şi *acuzator,* luptător cu ajutorul cuvântului împotriva falsurilor, a imposturii, a oportunismului în viaţă şi în literatură, în cultură în general. Scopul: „Să nu-i lăsăm numai pe ticăloşi să vorbească.”

În întreg scrisul său, aşa cum făcuse în volumul *Înapoi la Aristarc*, de pildă, Nicolae Florescu cerea „o întoarcere la considerentul moral al criticii”, noi subînţelegând totodată, prin întreaga sa conduită umană şi literară, aşa cum direct, de altfel cerea, o întoarcere la „considerentul moral” al atitudinii intelectualului, al intelectualului intransigent, care nu accepta „istoria falsificată” (fie ea istoria propriu-zisă, fie cea literară).

De aici misiunea asumată pentru recuperarea/ restituirea literaturii exilului, a valorilor „călcate în picioare şi batjocorite de comunişti în ţară”, crez pentru care a militat şi acţionat concret prin cărţile sale, dar şi prin revista *Jurnalul literar* ori editura cu acelaşi nume.

Un Om între oameni, un *cărturar* şi o *conştiinţă*, l-aş numi pe Nicolae Florescu, iar cei care vor citi ceea ce el a scris *„...în numele celor proscrişi”* îl vor cunoaşte pe acest Om, pe acest scriitor lucid, ferm şi drept, intelectual desăvârşit, având cunoştinţe vaste şi în varii domenii, preocupat de a dezvălui cititorilor *adevărul* şi numai *Adevărul.*

Mihaela ALBU

* Nicolae Florescu, ... *în numele celor „proscrişi”*, Ed. Jurnalul literar, 2021. (A nu se uita volumul N. Florescu, *Întoarcerea proscrişilor - reevaluări critice ale literaturii exilului,* Ed. Jurnalul literar, 1998)

Germán A. de la Reza și jurnalul românesc

Germán A. de la Reza, ***Caietul de la Timişoara. Saga ultimului corespondent din Est 1989-1990***.
Versiunea spaniolă: **Textofilia**, Mexic, 2021.
Versiunea română: Editura „Logos", Bucureşti, 2023.

Acum câteva zile am terminat de citit *Caietul de la Timişoara* şi mă pregăteam să scriu o mică recenzie despre acest magnific artefact literar când mi-a ajuns în mâini articolul lui Ioan N. Roşca, profesor la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Bucureşti. Precizia analizei sale a

romanului şi investigaţia plină de talent mă scutesc de intenţia iniţială, cu atât mai grea pentru mine cu cât rezidenţa mea în Statele Unite intervine după o viaţă dedicată teatrului clasic indian, Kathakali, şi a naraţiunii episoadelor din *Ramayana* sau *Mahabharata* prin dansuri şi *mudras*.

Cred că îmi stă mai bine rolul de spectator şi biograf, având în vedere că am fost martora a mai multor episoade din *Caietul de la Timişoara*. Da: mă recunosc în „Almira Payes", personajul feminin ale cărui apariţii ghidează luciditatea lui Roman, personajul principal. Am studiat regia de teatru la vechiul Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică sub îndrumarea lui Dinu Cernescu, drag şi strălucit profesor, decedat în ianuarie anul acesta; am fost colega de generaţie cu un grup talentat care îi includea pe Claudiu Bleonţ, Alexandru Darie şi Camelia Maxim, printre alţii. Într-o zi am plecat în India şi m-am „căsătorit" cu Şcoala Margi de Kathakali din Kerala, cea mai importantă în genul său (romanul spune „cu ambasadorul" acelei ţări, o modalitate de a spune cam acelaşi lucru).

Una dintre secvenţele cele mai dragi din romanul lui Germán relatează vizitele la apartamentul poetului Nichita Stănescu. La vremea acea, toţi voiam să-l ascultăm, toţi îl iubeam şi îl admiram. O prietenă mi-a permis să-l cunosc la începutul anului 1982 după mai multe încercări. La intrarea în locuinţa sa din Piaţa Amzei l-am văzut pe poetul Ion Stratan, frumos corsar al Caraibelor; Dora Stănescu, încă necăsătorită şi scrupuloasă scribă a tot ce se spunea de valoare; Germán de la Reza, gânditor şi poet strălucit, şi, desigur, pe Nichita, unul dintre cei mai iubiţi oameni pe care i-am întâlnit în viaţa mea.

La un moment dat el s-a separat de invitaţii săi, mi-a oferit un exemplar al unei cărţi şi a început să-mi dicteze o poezie pe care am scris-o pe verso-ul coperţii. Apoi încă una, pe care am împrăştiat-o pe marginile paginii următoare şi aşa mai departe. Această carte, cu o duzină de poeme inedite, am păstrat-o ca un tezaur nepreţuit până la plecarea mea din România. Am lăsat-o coregrafei piesei care pusesem în scenă la Casandra în 1983 (*Angelina Bianchini*) cu rugămintea să i-o dea lui Germán când îl va vedea, dar din nefericire nu s-au mai întâlnit.

O altă secvenţă excepţională din roman şi pe care am cunoscut-o de aproape a fost călătoria lui Germán în România la sfârşitul lui decembrie 1989 şi şederea sa în această ţară până-n februarie 1990. El n-a plecat din Praga, aşa cum i se întâmplă personajului principal, ci de la Stockholm, unde mai mulţi prieteni l-am ajutat să obţină acreditările de corespondent pe care le-a folosit în timpul călătoriei sale în Germania cu ocazia căderii Zidului Berlinului şi apoi la Praga pentru a asista la preluarea puterii de către Vaclav Havel.

În acele zile, vechii prieteni ai lui Germán - istoricul Dan Sasu, fotograful Titi Balan şi economistul Liviu Ulita, toţi din Timişoara - i-au povestit despre marea manifestaţie care a avut loc pe 16 decembrie în acel oraş. Germán a călătorit până la Debrecen în Ungaria şi a aşteptat aproape de graniţa cu România până-n Crăciun, când Nicolae Ceauşescu şi soţia sa au fost executaţi. În această scurtă perioadă am vorbit la telefon cu el de două ori, cu întreruperi, ecouri şi lungi aşteptări, aşa cum erau de obicei comunicaţiile telefonice cu Europa de Est. Puţin după aceea, Radio Europa Liberă a difuzat ştirea că guvernul lui

Ion Iliescu a permis intrarea corespondenţilor străini, printre care şi Germán.

Restul acestei poveşti îl cunosc cititorii romanului, disponibil în limba română datorită hispanistului Coman Lupu. Ce nu ştiu ei, însă, este că, după încheierea şederii sale în România, Germán de la Reza s-a întors la Stockholm cu mai multe cutii de documente româneşti, un steag fără stemă, mici bucăţi din Zidul Berlinului, o reprezentare cehă a Golemului şi un carnet cu coperte roşii: romanul său în devenire.

Caietul de la Timişoara este un roman de acţiune cu nuanţe detectivistice bazat pe episoade pe care generaţia mea le-a cunoscut şi probabil nu le va uita niciodată. Cititori tineri au în faţa lor o sursă solidă de informaţii despre un regim nemilos care încearcă să revină la putere în mai multe locuri din lume, dar pentru mine şi mulţi alţii, intrigile romanului ne ajută să înţelegem mai bine şi mai profund propriul nostru trecut.

Dora Almira PAYES

Iubire

Cine sunt eu cel ce încă mai sunt?...
Căldură simt doar pe pământ
de pe pământ şi sub pământ
când cerul meu e iadul sfânt
mormântul meu lângă părinţi
când braţ la braţ cu zeci de sfinţi
voi liturghi în naos şi pronaos
şi săruta-voi os de os
c-am fost copil cuminte şi-arătos.

Şi-acum de nu mai sunt ce-am fost
ţărâna doar şi-ar mai avea
vreun rost
din veac în veac să dea de ştire
că moartea doar
e veşnica iubire.

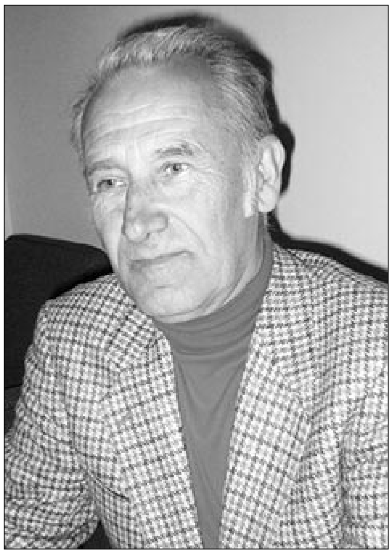
Secunda

Peste un timp mă voi opri
din mers...
vor cădea poemele vers cu vers
vor cădea şi florile brusc lovite
de-ofilire
nimeni nu va da de ştire
cum pustiul îşi deplânge
tot amarul sângelui ce curge.

De atâta nemurire a uitării
o secundă se opreşte-n calea
disperării.

Departe

Mai e, mai e până la moarte
nu te gândi să scapi uşor
de frumuseţile amare toate
care te-mbracă precum vor.

O să mai dai de socoteală
de ce n-ai fost ferice şi ador
de ce-ai ajuns doar o obială
în jocul strâmb al tuturor.

Mai e, mai e până departe
ai fost doar anonimul călător
nu mai visa la visele deşarte
până şi câinele de tine se desparte.

Brad bătrân

La adăpostul bradului bătrân
părinţii mei se liniştesc
de parcă ard şi clăile de fân
sub umbra ceasului ceresc

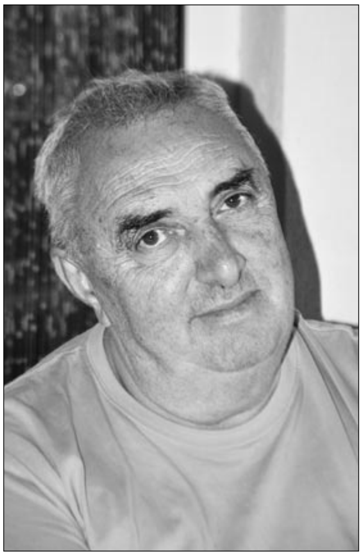
şi clipele de-acum ce-mbătrânesc
şi nu-şi mai află adăpost
sunt veşnicii fără de rost
pe căile de neîntors.

Valentin PREDESCU

„Frumuseţea va salva lumea”, un dialog cu poeta Aura Christi, la Centrul Cultural Piteşti, 9 mai 2024

Acasă *

Acasă, luna iarăşi se-ascunde în altare,
Până şi bruma toamnei e numai aşteptare.
Îmi amintesc de mama şi berzele-n şirag,
De carul plin de rouă ce m-aştepta în prag,

De răscolirea ierbii, de ploile bogate,
De florile câmpiei, de perele răscoapte,
De pâinea coaptă-n vatră şi vinul arămit,
De cerul înstelat, c-un dor neostoit.

Mi-e dor de plaiul drag, când înfloreau salcâmii
Şi pe pripoare-urcau, spre infinit, străbunii.

Claviatura mării

E un fel de păcat marea albastră;
Zbuciumul ei din adâncuri nu a trădat.
Lasă-te iubită, dar iubirea noastră
Rămâne-n tăcerea ce mi te-a furat.

Anotimpul tainic cântă despărţirea,
Sufletul mării albastre nu a trădat.
Iubirea ascunsă şi amintirea,
În vara de vis sunt al nostru păcat!

Am să mă-ntorc

În nopţile tăcute o să revin la voi,
În versuri sau în vise, în neguri sau lumină,
Veni-voi printre norii răscolitoarei ploi
Şi-n florile sădite de mine în grădină.

Primiţi-mă în inimi, cât încă nu sunt vis,
Nevinovat şi singur, căzut din sfere reci!
Şoptirile din ape îmbracă alt abis
Şi cheamă înnoirea cu mine s-o petreci.

Bob de grâu

O, Doamne, ca un bob de grâu
Eu am să las o urmă pe pământ.
Sunt pâinea vieţii ce se frânge,
Sunt bob de grâu sau bob de sânge?

O, Doamne, bob de grâu sunt eu
Şi mă prefac în Trupul Sfânt.
Sunt lanul unduit de vânt,
Sunt o fărâmă din Cuvânt.

Cad frunze

Amar, cu deznădejde, cad frunzele-n apus
Şi noile privelişti se-ntind până-n departe,
Iar vântul cel sălbatic în mine a pătruns.
Cad frunzele lovite de soartă şi de moarte...

Nepăsătorul hohot al iernii mă-nfioară.
Se pregătesc de somnuri iluzii şi câmpii,
Cad frunzele ca straie de virgină fecioară,
Iar viile şi pomii de-acuma sunt stafii.

Şi crivăţul în iarnă dansează vals pe lunci,
Cu visele dansează, când visele sunt vii.
Cad visele ca frunze, dar nu poţi să le-alungi...
Şi nu te poţi căderii acum împotrivi!

Cineva

Furtuna din adâncuri se-neacă în moarte.
Osia vremii se frânge, arde şi strigă,
Iar felinare-n port plâng mările deşarte.
Cineva vine pe furiş, să le stingă.

Cineva ne vinde, ne vinde acum.
Tu nu asculţi plânsul din inima mea?

Ascultă-l! De-o mie de ani eu îţi spun:
Totul se sfârşeşte cândva, undeva.

Cineva ne cumpără plânsul amar,
În toamna-mbrăcată cu-a iernilor haină,
Cineva trece drumul nostru de jar,
Drumul născut în durere şi-n taină.

Culoarea viselor

Stau rezemat de viaţă-ntr-un picior
Iar, uneori, şotron eu joc cu ea,
Şi timpul fierbe urma viselor,
Ard urma scamelor din viaţa mea.

Dar însuși vinul o poveste este

Pe scoarţa întomnării scriu cu vinul,
Ademenit de gustu-i ce mă-ncântă,
Şi mă gândesc să-i descifrez destinul
În toamna vieţii care mă-nspăimântă.

Se înnoptează-n lacrimi şi pe creste,
Eu tot mai scriu a vinului poveste,
Dar însuşi vinul o poveste este,
Scrisă cu har pe zările celeste.

Dan DRĂGOI

* Poeziile fac parte din volumul *Alfabetul inimii,* în curs de apariţie

S.J. PERSE - Anabaza

Capitolul VII

«Nu vom sta la nesfârşit în aceste ţinuturi, plăcerea noastră...

Vara mai vastă ca Imperiul atârnă în planuri de spaţiu mai multe etaje de climă. Ţinutul vast pe-a sa arie îşi dă peste margini de-a dura spuza pală sub cenuşi - Culoare de pucioasă, de miere, culoare de lucruri nepieritoare, tot ţinutul ierbos luând foc de la paiele iernii trecute - şi din buretele verde al unui singur arbore cerul îşi trage seva lui violet.

Un loc cu pietre de cuarţ! Niciun grăunte pur în bărbile vântului. Iar lumina ca un ulei. - Din deschizătura pleoapelor la conturul culmilor unindu-mă, ştiu piatra pătată de branhii, roiurile de linişte la stupii de lumină; şi inima mea ia în grijă o familie de acridieni...

Cămile docile sub tonsură, cusute cu cicatrici mov, colinele să se aştearnă la drum sub semnele cerului agricol, să meargă în linişte pe incandescenţele pale ale câmpului plat; şi îngenunchind la sfârşit, în fumul viselor, acolo unde popoarele se abolesc în praful mort al ţărânii.

Sunt lungi linii calme care dispar în albăstruiul unor vii improbabile. Ţarina ici şi colo deschide bobocii violetelor de furtună; iar aceste fuioare de nisip se ridică în albia fluviilor moarte, ca ruine de veacuri la drum...

Cu glas mai scăzut pentru morţi, cu glas mai scăzut cât e ziuă. Atâta dulceaţă la inima omului, se mai poate da greş în găsirea măsurii?... „Ţie-ţi vorbesc, suflete! Sufletul meu de tot scufundat în tenebrele unui miros de cal!” Iar câteva păsări mari de uscat, navigând spre Apus, imită bine păsările noastre de mare.

La răsărit de cer aşa palid, precum un loc sfânt sigilat cu fineturi de orb, nori calmi se aşează, unde se întorc cancerii de camfor şi de corn... Fuioare pe care şi-o adiere ni le dispută! ţarina toată aşteaptă, în bărbile sale de insecte, ţarina infantă a miracolelor!

Iar la amiază, când arbustul de ienupăr sparge fundaţia mormintelor, omul îşi închide pleoapele şi îşi răcoreşte ceafa în vremi... Cavalcade de vis prin locul cu praf mort, oh, drumuri spre nicăieri, răscolite de o suflare până la noi! unde găseşti, unde găseşti războinici

de pază la fluviile nuntinde?

La zgomotul marilor ape mergând pe pământ, toată sarea pământului tresaltă în vis. Şi deodată, ah! deodată, ce ne voiesc vocile astea? Ridicaţi un popor de oglinzi pe osuarul fluviilor, să trimită chemare în şirul de secole! Ridicaţi pietre gloriei mele, ridicaţi pietre liniştii şi de pază acestor locuri cavaleriile de bronz verde pe vaste şosele!...

(Umbra unei păsări mari îmi trece peste faţă).»

Traducere de
Ioan V.M. POPOVICI

LIRICĂ GERMANĂ

Johann Wolfgang von GOETHE
(1749 - 1832)

La tine mă gândesc

La tine mă gândesc, când pe ape văd
strălucirea soarelui;
La tine mă gândesc, când lumină văd
că luna-i dă izvorului.
Pe tine te văd, când vântul, în depărtare,
praful de pe drum îl ridică
Şi când, noaptea, pe o punte care se leagănă tare,
călătorul păşeşte cu frică.
Pe tine te aud, când, cu zgomote surde, al mării tumult
ajunge la mal.
Şi când, într-o livadă, tăcerea mă duc s-o ascult
sus pe deal.
Lângă tine sunt! Chiar de eşti departe,
aproape te simt eu!
Soarele apune şi se aprind stelele toate.
Aievea de-ai fi lângă mine mereu!

Ludwig UHLAND (1787 - 1862)

Bunul camarad

Am avut un camarad,
Unul mai bun nu găseam...
Bătuseră tobele pentru atac.
Mergând lângă acest ortac,
Cu el deodată păşeam.

A venit în zbor un glonte,
Nu puteai şti pentru cine.
Drumul vieţii lui s-a frânt.
El a căzut la pământ,
Ca o parte din mine.

A mai vrut mâna să mi-o strângă
Cartuşe-n armă când puneam.
„Să-ţi întind mâna, acum nu pot.
Vei merge-n rai, aşa socot,
Camarad cum n-o să mai am!”

Friedrich RŮCKERT (1788 - 1866)

După Gelaleddin RUMI

Te scapă de necazuri moartea,
Viaţa se teme totuşi de ea.

Doar mâna neagră-o vede bine,
Nu şi potirul pe care-l ţine.

Inima se teme de iubire,
Ca de-a puterilor ei vlăguire.

Iubirea însă cum apare,
Eul, despot rău, moare.

Dacă să moară-l vei lăsa,
Aer curat vei respira!

Traduceri de Alexandru MĂLĂESCU

Literatura babiloniană şi asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

TĂBLIȚA VII. COLOANA II
LUPTA CU DRAGONII ÎN MUNȚI. VĂZĂTORUL ESTE RĂNIT MORTAL. VIZIUNEA SA SENINĂ ASUPRA VIEȚII DE APOI

În cele din urmă, Văzătorul își revine şi își întoarce faţa
Pe care moartea n-o atinsese, își întinde mâna
Şi-o strânge prieteneşte pe cea a Regelui său drag, şi spune:
„Nu fi trist, dragă prietene,
În cele din urmă, trebuie să vină lucrul acesta numit moarte,
De ce să ne temem? Pentru Văzătorul tău, ceaţa din Infern apare!
Zeii ne-au adus aici, nu ne-au cerut părerea, iar viaţa
Ne-o dau şi ne-o iau în lupta aceasta
Care trebuie să fie aici. Eu viaţa îmi închei pe pământ
Şi bucurii, şi dureri de la naştere-am văzut.
Spre tărâmul cumplit al Infernului, de unde nu se-ntoarce nimeni
Cu durere-acum faţa trebuie să-şi îndrepte Heabani.
Iubirea mea pentru tine e singura-mi suferinţă,
Doar pentru asta mă-ntristez." O lacrimă curge
Pe chipul lui, lucind sub lumina
Ce făcuse Regele ca să lumineze peştera.
„Dar vai, prietene Izdubar, Regele meu, când eu voi zbura
De pe-acest drag Pământ spre Infernul ce mă va aştepta
Să nu fii trist, şi, când în cetatea Erech te vei înapoia,
Cu glorie vei domni, iar Zaidu va învăţa
Ca tovarăş al tău ce va vrea inima ta,
Tronul tău să-l împarţi cu el vei vrea.
Femeia aceea pe care mi-a adus-o el, Samkha,
E falsă, e aliată cu duşmanca ta
Şi o să-ţi facă rău, va încerca
Să te alunge de pe tron, dar pe ea tu n-o lăsa
Să trăiască-n cetate,
Căci zeii n-au fost veneraţi în înaltele lor sălaşe.
Când te vei întoarce, la templu să te duci
Şi pe zei să-i rogi să abată de la tine lovitura
Furiei lui Anu, puternicul zeu care domneşte-n tării
Şi care a trimis aceste nenorociri pe câmpii.
Chiar tu mânia lui contra ta
Trebuie s-o domoleşti, sau vei vedea că averile tale
Şi-al tău regat de teribila sa putere vor fi devastate.
Mai multe sfaturi vei primi când pe bătrânul Hasisadra îl vei vedea,
Căci eu de lângă tine în curând voi dispărea."
Văzătorul a tăcut acum şi în culcuş a adormit ,
N-a mai vorbit, iar Izdubar singur l-a jelit.
Astfel se scurseră 12 zile, iar acum Văzătorul
A văzut apropiindu-se marea schimbare.
Şi-a anunţat Regele, care rugăciunile i-a citit
Şi pentru final fiecare act prietenesc a pregătit.
Apoi a spus: „O, Heabani, prieten drag,
Aş fi vrut ca trupul să-ţi fi putut apăra
De duşmanul feroce ce sfârşitul ţi-a adus.
Prietenul meu în bătălie nu-l voi mai vedea nicicand.
Şi-apoi, când tu, plin de nobleţe, alături de mine ai stat,
Cu prietenul şi Văzătorul meu atunci am înfruntat
Toţi duşmanii, şi trebuie ca tu, Văzătorul meu, prietenul să-ţi părăseşti?"
„Vai, Regele meu, în curând aici te voi lăsa."

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba engleză de Liana ALECU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacție:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conţinutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii
decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

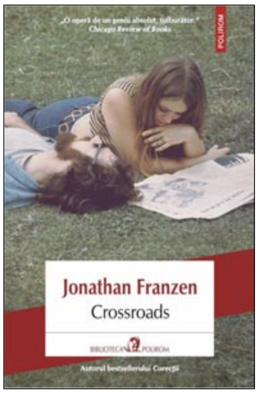
Revista nu publică decât texte inedite, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

Fiction review

La răscruce de drumuri

Crossroads, cel mai recent roman al scriitorului american **Jonathan Franzen**, apărut la *Editura Polirom* (ediția 2023), în traducerea Alexandrei Coliban, este un portret al familiei americane din Midwest la începutul anilor ’70, având ca fundal socio-politic războiul din Vietnam în timpul guvernării președintelui Nixon, lupta pentru drepturile civile, precum și conflictele dintre convențiile creștinismului protestant și comportamentele marcate de libertatea pe care mișcarea hippie, cu implicațiile ei culturale, a avut-o asupra tinerilor.

Aflată într-o criză morală și într-o tensiune a relațiilor care-i adâncește disfuncționalitatea, împovărată de temeri și frustrări, familia pastorului Russ Hildebrandt este în căutarea unui liman, a unei împliniri pe care fiecare dintre membrii săi și-o imaginează a fi singura care le poate aduce alinare. În realitate, aceste dorințe sunt iluzorii, sortite eșecului încă de la început, ele fiind încropite sub imperiul furiei și al dipretului de sine.

Jonathan Franzen își construiește romanul din aproape în aproape, adăugând strat după strat capitole pline de tensiune, urmărind soarta familiei Hildebrandt și a celor care gravitează în jurul Bisericii Reformate din orășelul New Prospect, în zilele dinaintea Crăciunului, sub ninsoarea care cade greu, „cu zgomot oceanic”. În liniștea izolată fonic de zăpadă, sunt dezvăluite secrete, înfrângeri și greșeli de tinerețe, apar povești din trecutul personajelor, cu alegerile lor marcate de vulnerabilitate și îndoială, de întunecimi și debusolări ale unor conștiințe îndelung fragilizate. Lipsa credibilității, dizgrația, motivațiile egoiste ale bunătății și disprețul primit din partea celor din jur alternează cu nebănuite deschideri sufletești care dezvăluie slăbiciuni devastatoare.

Vindecător poate fi considerat calmul unei mame în fața nenorocirii, încrederea în bunătatea lui Dumnezeu după ce își conștientizează păcatul, după acceptarea lui ca făcând parte din viața ei trecută. Liniștitoare prin deschiderea ei umană este rugăciunea pentru fiul său, și nu așteptarea răspunsului divin. Fără urmă de disperare, doar resemnare amestecată cu un fir de speranță. Să te afli în siguranță sub pedeapsa lui Dumnezeu ține cu adevărat de trezirea unei conștiințe spirituale:

„Calmul ei nu semăna cu nimic din ce simțise până atunci. Părea să-i pătrundă până în adâncul sufletului. (...) Acest nou întuneric îi aducea un sentiment de liniște. Să te scalzi în lumina Lui, să trăiești acest extaz era un privilegiu pe care trebuia să-l câștigi, un privilegiu pe care te temeai să nu-l pierzi. Acum că începuse pedeapsa ei îndelung amânată, nu mai trebuia să-și dea silința și nici să se teamă. Apărată de judecata lui Dumnezeu, acum Îl putea primi în inima ei, pur și simplu.”

Crossroads, această primă parte a unei trilogii, este o analiză profundă a comportamentului uman și o pledoarie pentru iubirea călăuzitoare spre lumină.

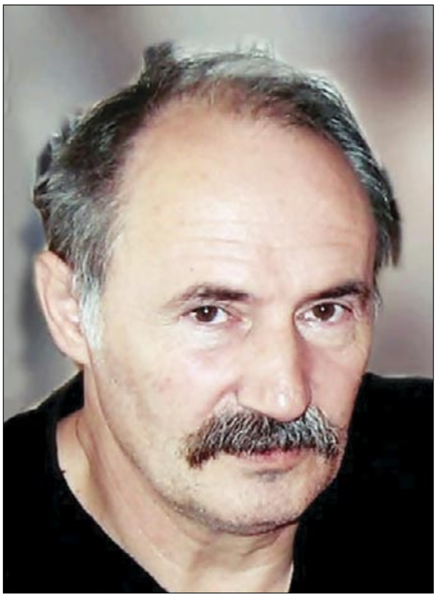
Liliana RUS

Desene de Andrei BĂDIRCEA, clasa a III-a A, Școala Gimnazială *N. Bălcescu* Pitești

VIRGIL DIACONU

Mansardă

Ea s-a ascuns de lume în marele oraş,
în mansarda plină de cărţi.
Eu am năvălit într-o dimineaţă
în tăcerile şi ascunzişurile ei.
Cu toate armele am năvălit.

Nici nu bănuiam că ea deja mă aşteaptă
în spatele cămăşii albastre
şi cu sânii abia treziţi din somn.

Ea este chiar aşa cum mi-a spus:
o lacrimă oprită din cădere!

De culoarea aramei este părul ei.
Privirile i se târăsc pe podele.

Dar eu i-am pus cireşe la urechi!
Şi în cele din urmă am văzut-o dansând
în câmpul deschis al uimirilor mele.

În cele din urmă ea s-a aruncat
din spatele evantaiului spre mine.
În clipa aceea m-am amestecat cu mâinile ei,
cu cireşele şi fricile copilăriei.

Palmele mele ard pe umerii goi,
mansarda poate să ia foc dintr-o clipă în alta...

- *Deja te iubesc în toate culorile*, i-am spus,
ştiind că de acum înainte voi pierde toate bătăliile.

Şi cum am coborât din cer în urletul străzii,
mi s-a părut că o văd în fluturele albastru
care tocmai îşi deschidea aripile peste oraş.

Dar ea este o lacrimă, mi-am spus,
o lacrimă care s-a oprit din cădere pentru mine...

SEMNAL

● Volumul de poezie **Die blaue Umarmung/ Îmbrăţişa-rea albastră**, semnat de **Virgil Diaconu**, tradus în limba germană de către poetul Christian W. Schenk (128 de pagini), a apărut de curând la „Independently Published", colecţia „Dionysos", şi se găseşte deja în vânzare în Germania şi pe Amazon. Iată prezentarea făcută de către Christian W. Schenk:

„Pentru Virgil Diaconu, versurile sunt porunca supremă, iar cuvântul, cu multele sale valenţe, este dulcele chin în nesfârşita căutare de imagini şi adevăruri noi. Poeziile sale sunt ca o vibraţie a existenţei noastre istorice, completând diversitatea eternă a umanismului cu noi atribute şi adevăruri. Poeziile sunt bine echilibrate, cu accente metafizice pentru a surprinde mai bine destinul fiinţei. Esenţa fiinţei umane împletită cu iubirea şi natura joacă un rol central: principiile lor domină nu doar condiţiile pământeşti şi cosmice, ci şi arta şi istoria existenţei naturii umane. Noul profil estetic independent pe care Virgil Diaconu îl reprezintă în literatura română se reflectă în acest volum într-un mod deosebit".

● **Călătorii identitare. Românii megieşi**, vol. 2, autor **Mihai Nicolae**, coordonatoare ediţie dr. Irina Airinei, Editura „Universul Academic", 2024, este o carte-reper, care s-a născut din dorinţa, ba chiar din obligaţia morală sincer resimţită a autorului - dr. Mihai Nicolae - de a pune în operă o sinteză documentară unică dedicată comunităţilor istorice româneşti din vecinătatea României, comunităţi care nu au fost cuprinse în volumul I al acestei lucrări de referinţă pentru istoria noastră. Este vorba, de această dată, despre dulcea Basarabie, mereu pierdută şi mereu regăsită, mai românească de fiecare dată şi mai adâncită în credinţa ei. Se vorbeşte despre mitica Bucovină, Moldova de Sus, cu ierarhi iubitori de cultură şi devotaţi ortodoxiei româneşti, cu o istorie multietnică fabuloasă şi cu întorsături ale destinului istoric pline de suferinţă umană. **(Dr. Irina AIRINEI)**

Copii cu care ne mândrim

Eleva **Adriana Ştefania Negrilă**, din clasa a VI-a A a Şcolii *N. Bălcescu* Piteşti, a câştigat Premiul al II-lea la *Festivalul Cărţilor Deschise*, organizat de Opera Comică Bucureşti, din luna martie 2024.